זוהר, פרשת לך לך

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף עו עמוד ב

לך לך מארצך וגו׳ -- רבי אבא פתח ואמר, (ישעיה מו יב) **שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה** - שמעו אלי אבירי לב, כמה תקיפין לבייהו דחייביא, דחמאן שבילי ואורחי דאורייתא ולא מסתכלן בהו, ולבייהו תקיפין דלא מהדרין בתיובתא לגבי מריהון, ואקרון אבירי לב, הרחוקים מצדקה, דמתרחקי מאורייתא. רבי חזקיה אמר, דמתרחקי מקב״ה, ואינון רחיקין מניה, ובגין כך אקרון אבירי לב, הרחוקים מצדקה, דלא בעאן לקרבא לגבי קב״ה, בגין כך אינון רחוקים מצדקה, כיון דאינון רחוקים מצדקה, רחוקים אינון משלום דלית לון שלום, דכתיב (ישעיה מח כב) אין שלום אמר יהו״ה לרשעים, מאי טעמא, בגין דאינון רחוקים מצדקה. תא חזי אברהם בעי לקרבא לקב״ה ואתקרב הה״ד (תהלים מה ח) אהבת צדק ותשנא רשע, בגין דאהב צדק ושנא רשע אתקרב לצדקה, ועל דא כתיב (ישעיה מא ח) אברהם אוהבי, מאי טעמא אוהבי, בגין דכתיב אהבת צדק, רחימותא דקב״ה דרחים

סתרי תורה

סתרי תורה: תאנא בתוקפא דהרמנו דמלכא אנציב חד אילנא רבא ותקיף גו נטיען עילאין נטיעה דאילנא דא בתריסר תחומין אסתחר, בארבע סטרין דעלמא פרישא רגליה, ת״ק פרסי מטלנוי, כל רעותין דאינון פרסין ביה תליין, כד אתער האי כלהו מתערין בהדיה, לית מאן דנפיק מרעותיה לבר, כלהו ברעותא חדא בהדיה, קם מלעילא, (ס״א. נחית) אתנחית במטלנוי לגו ימא, מניה ימא (אתגלי) אתמליא, איהו מקורא (דכל ד״א לכל) מיין דנבעין, תחותיה מתפלגין כל מימוי דבראשית שקיו דגנתא ביה תליין, כל נשמתין דעלמא מניה פרחין, נשמתין אלין עאלין בגנתא, לנחתא להאי עלמא. נשמתא כד נפקא אתברכא בשבע ברכאן, למהוי אבא (ד״א, ל״ג לרוחא ורם) לגופא, (ולמהוי) בסליקו (דדיוקנא עלאה, הה״ד ויאמר יהו״ה אל אברם, הא נשמתא עלאה אבא (ד״א ל״ג לרוחא ורם) לגופא, בסליקו), דדיקונא עלאה, כד בעיא (נפשא) לנחתא להאי עלמא, אומי לה קודשא בריך הוא למיטר פקודי אורייתא, ולמעבד רעותיה, ומסר לה מאה מפתחאן

דף עז עמוד א

ליה אברהם מכל בני דריה, דהוו אבירי לב, ואינון רחוקים מצדקה כמה דאתמר. רבי יוסי פתח (תהלים פד ב) מה ידידות משכנותיך יהו״ה צבאות, כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקב״ה, דהא כל בני נשא לא ידעי ולא מסתכלי על מה קאים עלמא, ואינון על מה קיימין. דכד ברא קב״ה עלמא עבד שמיא מאש וממים מתערבין כחדא, ולא הוו גלדי ולבתר אגלידו וקיימי ברוחא עלאה ומתמן שתיל עלמא לקיימא על סמכין ואינון סמכין לא קיימין אלא בההוא רוחא, ובשעתא דההוא רוחא אסתלק, כלהו מרפפין וזעין, ועלמא ארתת, הה״ד (איוב ט ו) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון, וכלא קאים על אורייתא, דכד ישראל משתדלי באורייתא מתקיים עלמא, ואינון קיימין וסמכין קיימין באתרייהו בקיומא שלים. תא חזי בשעתא דאתער פלגות ליליא, וקב״ה עאל לגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא, כלהו אילנין דבגנתא דעדן מזמרן ומשבחן קמיה, דכתיב (דה״א טז לג) אז ירננו עצי היער מלפני יהו״ה וגו׳, וכרוזא קרי בחיל ואמר, לכון אמרין קדישין עליונין, מאן מנכון דעייל רוחא באודנוי למשמע, ועינוי פקחין למחמי, ולביה פתיח למנדע, בשעתא דרוחא דכל רוחין, ארים בסימו דנשמתא, ומתמן נפיק קלא דקליא חילין אתבדרו לארבע סטרי עלמא

א. חד סליק לסטר חד, **ב.** חד נחית להההוא סטר, **ג.** חד עייל בין תרין, **ד.** תרין מתערין (ומתעטרן) בתלת, **ה.** תלת עיילי בחד, **ו.** חד אפיק גוונין, **ז.** שית מנהון לסטר חד, ושית מנהון נחתי להההוא סטר, **ח.** שית עיילי בתריסר, **ט.** תריסר מתערין בעשרין ותרין, **י.** שית כלילן בעשרה, **יא.** עשרה קאים בחד.

ווי לאינון דניימי שינתא בחוריהון, לא ידעי ולא מסתכלאן איך יקומון בדינא, דחושבן אתפקד

סתרי תורה

דברכאן דכל יומא, לאשלמא לדרגין עלאין כחושבן ל״ך ל״ך, דהא כלהו אתמסר לה בגין לאתקנא בהו לגנתא, ולמפלח לה ולנטרא לה.

מארצך דא גנתא דעדן, (וממולדתך דא גופא, דאתקרי אילנא דחיי, דאיהו תריסר שבטין עלאין, ומבין אביך דא שכינתא, אביך דא קודשא בריך הוא, שנאמר (משלי כח כד) גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע וגו׳, ואין אביו אלא קודשא בריך הוא, ואין אמו אלא כנסת ישראל, אל הארץ אשר אראך, דא איהו האי עלמא), (נ״א, וממולדתך דא אילנא דחיי, ומבית אביך תריסר תחומין שבטין עלאין, אל הארץ אשר אראך דא איהו האי עלמא) **(עד כאן סתרי תורה).**

דף עז עמוד ב

כד אסתאב גופא ונשמתא שטיא על אנפי דאוירא דטיהרא, וסלקא ונחתא, ותרעין לא מתפתחן, מתגלגלן כאבנין בגו קוספיתא ווי לון, מאן יתבע לון, דלא יקומון בעדונא דא, בגו דוכתי דענוגי דצדיקיא אתפקדן דוכתייהו, אתמסרון בידא דדומה, נחתי ולא סלקי, עלייהו כתיב (איוב ז ט) כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה. בההיא שעתא אתער שלהובא חד מסטר צפון ובטש בארבע סטרי עלמא ונחית ומטי בין גדפי דתרנגולא ואתער ההוא שלהובא ביה וקרי, ולית מאן דאתער, בר אינון זכאי קשוט דקיימי, ואתערי באורייתא, וכדין קב״ה וכל אינון צדיקייא דבגו גנתא דעדן צייתי לקליהון, כמה דאת אמר (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני:

ויאמר יהו״ה אל אברם -- מה כתיב לעילא (בראשית יא כח) וימת הרן על פני תרח אביו וגו׳, מאי איריא הכא, אלא עד ההוא יומא לא הוה בר נש דמית בחיי אבוי בר דא, וכד אתרמי אברם לנורא אתקטיל הרן, ובגין דא נפקו מתמן.

(מאן קטיל ליה להרן, אלא כיון דרמו אברהם לנורא דכשדאי, אתגלי עליה קב״ה ושזביה, והוה הרן אחוי קאי תמן, אמרו כשדאי בגין זכותיה דהרן אשתזיב, מיד נפק שלהובא דאשא ואוקדיה להרן, הה״ד וימת הרן על פני תרח אביו, ואית דאמרי זרעא דתרח לית אשא שלטא ביה, אבל נרמי להרן לנורא, ואי לא איתוקד נדע בודאי דלא שלטא נורא בזרעיה, מיד רמו ליה להרן לנורא ואתוקד, והוה תרח אבוי קאים תמן, הה״ד וימת הרן על פני תרח אביו, בההוא יומא ידעו כל אומיא ולישניא, דלא שיזביה לאברהם אלא קב״ה דאיהו יחידאי דעלמא, והוו מייתין בנייהו למשכניה דאברהם, ואמרין ליה, חמינן לך דאת רחיץ בקב״ה דאיהו רבוניה דעלמא, אוליף לבננא מאורחך דאת ידע, ועלייהו אמר קרא (תהלים מז י) נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם).

תא חזי מה כתיב -- **ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן וגו׳ ויצאו אתם מאור כשדים**-- ״ויצאו אתם״, ״אתו״ מבעי ליה, דהא כתיב ויקח תרח וגו׳. מאי ויצאו ״אתם״? אלא תרח ולוט עם אברהם ושרה נפקו, דאינון הוו עקרא למיפק מגו אינון חייביא, דכיון דחמא תרח דאברהם בריה אשתזיב מגו נורא, אתהדר למעבד רעותיה דאברהם, ובגין כך ויצאו אתם, תרח ולוט. ובשעתא דנפקו מה כתיב, ללכת ארצה כנען, דרעותא דלהון הוה למיהך תמן, מכאן אוליפנא, כל מאן דאתער לאתדכאה מסייעין ליה, תא חזי דהכי הוא, דכיון דכתיב ללכת ארצה כנען, מיד ויאמר יהו״ה אל אברם לך לך, ועד דאיהו לא אתער בקדמיתא לא כתיב לך לך.

תא חזי מלה דלעילא לא אתער, עד דאתער לתתא בקדמיתא, על מה דתשרי ההיא דלעילא, ורזא דמלה, נהורא אוכמא לא אתאחיד בנהורא חוורא, עד דאיהי אתערית בקדמיתא, כיון דאיהי אתערית בקדמיתא, מיד נהורא חוורא שרייא עלה, ועל דא כתיב (שם פג ב) אלהי״ם אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, בגין דלא יתפסק נהורא חוורא מעלמא לעלמין, וכן (ישעיה סב ו) המזכירים את יהו״ה אל דמי לכם, בגין לאתערא לתתא במה דישרי אתערותא דלעילא, וכן כיון דאתער בר נש אתערותא בקדמיתא, כדין אתער אתערותא דלעילא, תא חזי כיון דכתיב ויצאו אתם מאור כשדים וגו׳, מיד ויאמר יהו״ה אל אברם וגו׳.

ויאמר יהו״ה אל אברם לך לך -- אמר רבי אלעזר, לך לך לגרמך, לאתקנא גרמך, (לאתקפא) לאתקנא דרגא דילך, לך לך, לית אנת כדאי למיקם הכא בין חייבין אלין, ורזא דמלה לך לך,

דף עח עמוד א

דהא קב״ה יהיב ליה לאברהם רוחא דחכמתא, והוה ידע ומצרף (צנורי) סטרי דישובי עלמא ואסתכל בהו, ואתקל בתיקלא, וידע חילין די ממנן על סטרי ישובא.

כד מטא לגו נקודה דאמצעיתא דישובא תקיל בתיקלא ולא הוה סליק בידיה, אשגח למנדע חילא די ממנא עלה, ולא יכיל לאתדבקא ברעותיה תקיל כמה זמנין, וחמא דהא מתמן אשתיל כל עלמא אשגח וצרף ותקל למנדע, וחמא דהא חילא עלאה דעלה לית ליה שעורא עמיק וסתים, ולאו איהו כגווני דסטרי דרגי דישובא, אשגח ותקיל וידע, דהא כמה דמההיא נקודה אמצעיתא דישובא, מניה אשתיל כל עלמא לכל סטרוי, הכי נמי ידע דהא חילא דשרי עלה, מתמן נפקו כל שאר חילין דממנן על כל סטרי עלמא, וכלהו ביה אחידן, כדין (בראשית יא לא) ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען. עוד אשגח ותקיל וצריף למיקם על ברירא דמלה דההוא אתר, ולא הוה ידע, ולא יכיל למיקם עלה לאתדבקא, כיון דחמא תוקפא דהאי אתר ולא יכיל למיקם עליה, מיד ויבאו עד חרן וישבו שם.

מאי טעמא דאברהם, אלא דאיהו הוה ידע וצריף, בכל אינון שלטנין מדברי עלמא בכל סטרי דישובא, והוה תקיל וצריף אינון דשלטין בסטרי דישובא, מדברי ככביא ומזליהון, מאן אינון תקיפין אלין על אלין, והוה תקיל כל ישובי דעלמא, (ולא) והוה סליק בידוי, כד מטא להאי אתר, חמא תקיפו

דעמיקין, ולא יכיל למיקם ביה כיון דחמא קב״ה אתערותא דיליה ותיאובתא דיליה, מיד אתגלי עליה ואמר ליה לך לך, למנדע לך ולאתקנא גרמך מארצך מההוא סטרא דישובא דהוית מתדבק ביה, וממולדתך מההוא חכמה דאת משגח ותקיל תולדתא דילך, ורגעא ושעתא וזמנא דאתיילידת ביה, ובההוא כוכבא ובההוא מזלא, ומבית אביך דלא תשגח בביתא דאבוך, ואי אית לך שרשא לאצלחא בעלמא מביתא דאבוך, בגין כך לך לך מחכמה דא ומאשגחותא דא.

תא חזי דהכי הוא, דהא נפקו מאור כשדים והוו בחרן, אמאי יימא ליה לך לך מארצך וממולדתך, אלא עקרא דמלתא כמה דאתמר, אל הארץ אשר אראך, אראך מה דלא יכילת למיקם עליה, ולא יכילת למנדע חילא דההיא ארעא דאיהו עמיק וסתים:

ואעשך לגוי גדול וגו׳-- ואעשך בגין דכתיב לך לך, ואברכך בגין דכתיב מארצך, ואגדלה שמך בגין דכתיב וממולדתך, והיה ברכה בגין דכתיב ומבית אביך. רבי שמעון אמר, ואעשך לגוי גדול מסטרא דימינא, ואברכך מסטרא דשמאלא, ואגדלה שמך מסטרא דאמצעיתא, והיה ברכה מסטרא דארעא דישראל, הא הכא כרסייא דארבע סמכין, דכלהו כלילן ביה באברהם, מכאן ולהלאה ברכאן לאחריני דמתזני מהכא, דכתיב ואברכה מברכיך

סתרי תורה

סתרי תורה: ואעשך לגוי גדול האי ברכתא חדא, ואברכך תרין, ואגדלה שמך תלת, והיה ברכה ארבע, ואברכה מברכיך חמש, ומקללך אאור שית, ונברכו בך כל משפחות האדמה הא שבע, כיון דאתברכא באלין שבע ברכאן, מה כתיב וילך אברם כאשר דבר אליו יהו״ה, לנחתא להאי עלמא כמה דאתפקדא, מיד וילך אתו לוט, דא איהו נחש דאתלטיא, ואתלטיא עלמא בגיניה, דאיהו קאים לפתחא לאסטאה לגופא.

ולא תפעול נשמתא פולחנא דאתפקדת עד דיעברון עלה בהאי עלמא יאות״ג שנין, דהא מתריסר שנין ולעילא נשמתא אתערת למפלח פולחנא דאתפקדת, הדא הוא דכתיב

דף עח עמוד ב

ומקללך אאור ונברכו בך כל משפחות האדמה.

רבי אלעזר הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אבוי, והוה עמיה רבי יהודה ורבי יצחק ורבי חזקיה, א״ר אלעזר לרבי שמעון אבוי, האי דכתיב לך לך מארצך וממולדתך, כיון דכלהו נפקו למיהך, אמאי לא אתמר ליה דכלהו יפקון, דהא אע״ג דתרח הוה פלח לע״ז, כיון דאתער באתערותא טב למיפק בהדיה דאברהם, וחמינן דקב״ה אתרעי בתיובתא דחייביא, ושרא למיפק, אמאי לא כתיב לכו לכם, אמאי לאברהם בלחודוי לך לך, א״ל רבי שמעון, אי תימא דתרח כד נפק מאור כשדים בגין לאהדרא בתשובה הוה, לאו הכי, אלא כד נפק לאשתזבא נפק, דהוו כלהו בני ארעיה בעאן למקטליה, דכיון דחזו דאשתזיב אברהם, הוו אמרי ליה לתרח אנת הוא דהוית מטעי לן באלין פסילין, ומגו דחלא דלהון נפק תרח, כיון דמטא לחרן לא נפק מתמן לבתר, דכתיב וילך אברם כאשר דבר אליו יהו״ה, וילך אתו לוט, ואילו תרח לא כתיב, (ביה וילך אלא ויצא).

פתח ואמר, (איוב לח טו) וימנע מרשעים אורם, וזרוע רמה תשבר, האי קרא אוקמוה, אבל וימנע מרשעים אורם, דא נמרוד ובני דריה, דנפק אברהם מנייהו דהוה אורם, וזרוע רמה תשבר, דא נמרוד. דבר אחר, וימנע מרשעים אורם, דא תרח ובני ביתיה, אורם דא אברהם, האור לא כתיב, אלא אורם דהוה עמהון, וזרוע רמה תשבר, דא נמרוד דהוה מטעי אבתריה כל בני עלמא, ובגין כך כתיב לך לך, בגין לאנהרא לך ולכל אינון דיפקון מינך מכאן ולהלאה.

תו פתח ואמר, (שם לז כא) ועתה לא ראו אור, בהיר הוא בשחקים, ורוח עברה ותטהרם, ועתה לא ראו אור, אימתי, בשעתא דאמר קב״ה לאברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, בהיר הוא בשחקים, דבעא קב״ה לאדבקא ליה לאברהם בההוא אור דלעילא, ולאנהרא תמן ורוח עברה ותטהרם, דהא לבתר תבו בתיובתא תרח וכל בני ביתיה, (נ״א וכל בני מאתיה), בני ביתיה, (נ״א בני מאתיה), דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן, תרח דכתיב ואתה תבא אל אבותיך בשלום וגו׳.

וילך אברם כאשר דבר אליו יהו״ה -- א״ר אלעזר, תא חזי דהא לא כתיב ויצא אברם כאשר דבר אליו יהו״ה, אלא וילך, כמה דאת אמר לך לך, דהא יציאה בקדמיתא עבדו, דכתיב ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען, והשתא כתיב וילך, ולא כתיב ויצא, כאשר דבר אליו יהו״ה, דאבטח ליה בכלהו הבטחות, וילך אתו לוט, דאתחבר עמיה בגין למילף מעובדוי, ועם כל דא לא אוליף כולי האי.

א״ר אלעזר, זכאין אינון צדיקייא דאולפי ארחוי דקב״ה, בגין למיהך בהו, ולדחלא מניה מההוא יומא דדינא, דזמין בר נש למיהב דינא וחושבנא לקב״ה, פתח ואמר (שם ז) ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו, האי קרא אוקמוה, אבל

סתרי תורה

ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה, שבע וחמש תריסר אינון, (ותרין עלאין עלייהו ארבע סרי אינון), וכדין אתחזיאת נשמתא בהאי עלמא.

דאיהי אתיא מחמש שנים דאינון ת״ק פרסי דאילנא דחיי, ושבעים שנה דא איהו ההוא אילנא ממש דאיהו שביעאה לדרגין, ושבעין שנה אתקרי, כדין נפקת מההוא זוהמא דנחש, ועאלת בפולחנא קדישא, הה״ד בצאתו מחרן, (ימי ע׳ שנה לא ספורות חיים מההוא ארבע סרי), מההוא רוגזא ותוקפא דההוא (שטן) נחש, דהוה אסטי ליה עד השתא לגופא ושלטא עלוי.

באילנא שלטא ערלה תלת שנין, בבר נש תלת סרי שנין דאקרון שני ערלה, כיון דאעברו על גופא אינון שנין, ואתעברת (ד״א, ואתערת) נשמתא למפלח פולחנא קדישא, פקידת לגופא לרעותא טבא, לכפוף להההוא נחש, דהא לא יכיל

דף עט עמוד א

תא חזי, בההוא יומא דאשלימו יומוי דבר נש לאפקא מעלמא, ההוא יומא דגופא אתבר, ונפשא בעיא לאתפרשא מניה, כדין אתייהיב רשו לבר נש למחמי, מה דלא הוה ליה רשו למחמי בזמנא דגופא שלטא וקאים על בורייה, וכדין קיימי עליה תלת שליחן וחשבי יומוי וחובוי, וכל מה דעבד בהאי עלמא, והוא אודי על כלא בפומיה, ולבתר הוא חתים עליה בידיה, הה״ד ביד כל אדם יחתום, ובידיה כלהו חתימין למידן ליה (בההוא ד״א, בהאי) עלמא, על קדמאי ועל בתראי על חדתי ועל עתיקי, לא אתנשי חד מנייהו, הה״ד לדעת כל אנשי מעשהו, וכל אינון עובדין דעבד בהאי עלמא בגופא ורוחא, הכי נמי יהיב חושבנא בגופא ורוחא, עד לא יפוק מעלמא.

תא חזי, כמה דחייבי אקשי קדל בהאי עלמא, הכי נמי אפילו בשעתא דבעי לנפקא מהאי עלמא אקשי קדל, בגין כך זכאה הוא בר נש דיליף בהאי עלמא ארחוי דקב״ה בגין למיהך בהו, וחייבא אע״ג דאסתכל בהני (נ״א דאשתדל בהדי) צדיקייא, אקשי קדל ולא בעי למילף, ובגין כך אית ליה לצדיקא למתקף ביה, ואע״ג דחייבא אקשי קדל הוא לא ישבוק ליה, ואית ליה לאתקפא בידיה ולא ישבוק ליה, דאי ישבוק ליה יהך ויחריב עלמא, תא חזי מן אלישע דדחה לגחזי, וכן אברהם כל זמנא דהוה לוט בהדיה לא אתחבר בהדי רשיעיא, כיון דאתפרש מניה מה כתיב, ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן, וכתיב ויאהל עד סדום, מה כתיב בתריה, ואנשי סדום רעים וחטאים ליהו״ה מאד.

א״ר אבא, האי דאמרת וילך אברם ולא כתיב ויצא אברם שפיר הוא, אבל סופא דקרא מה כתיב בצאתו מחרן, א״ר אלעזר מחרן כתיב, וההיא יציאה מארץ מולדתו הות בקדמיתא.

ויקח אברם את שרי אשתו -- מהו ויקח, אלא אמשיך לה במלי מעלייתא, בגין דלית ליה רשו לבר נש לאפקא אתתיה למיהך בארעא אחרא, בלא רעותא דילה, וכן הוא אומר (במדבר כ כה) קח את אהרן, (שם ג מה) קח את הלוים, ובגין כך ויקח אברם, משיך לה במלין, ואודע לה ארחיהון דאינון בני דרא כמה בישין, ובגין כך ויקח אברם את שרי אשתו.

ואת לוט בן אחיו -- מה חמא אברהם לדבקא עמיה לוט, אלא בגין דצפה ברוח הקדש דזמין למיפק מניה דוד.

ואת הנפש אשר עשו בחרן-- אלין גרים וגיורות דאתקינו נפשייהו, אברהם מגייר גוברין ושרה מגיירת נשין, ומעלה עליהון כאלו עבדו להון, א״ר אבא, אי הכי כמה בני נשא הוו, אי תימא דכלהו אזלו עמיה, א״ר אלעזר, אין, (ובגין כלהו, ד״א, ובגין כך כלהו) בני נשא דהוו אזלין עמיה

סתרי תורה

לשלטאה כמה דהוי, דכתיב ויקח אברם את שרי אשתו וגו׳, (אברהם דא י׳, את שרי דא ה׳, י׳ דא נשמתא לנשמתא והוא זכר, ה׳ דא נשמתא נוקבא), דא גופא, דאיהו לגבי נשמתא כנוקבא לגבי דכורא, ואת לוט בן אחיו דא (יצר הרע) נחש, דלא אעדי כל כך מן גופא, בגין דדבקותא דגופא לא אעדיו כל כך (זמנא ההוא) מניה, אבל אתערותא דנשמתא אלקי ליה תדיר, ואתרי ביה ואוכח ליה וכפיף ליה על כרחיה, ולא יכיל לשלטאה.

ואת כל רכושם אשר רכשו, אלין עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא באתערותא דנשמתא, ואת הנפש אשר עשו בחרן, ההוא נפש דהות בקדמיתא בדבקותא בחברותא דההיא ערלה בהדי גופא, ואתקין לה לבתר, דהא לבתר תליסר שנין ולעילא, דנשמתא אתערת לאתקנא לגופא, תרווייהו מתקנין

להוא נפש, דמשתתפא בתוקפא דנחש ותאובתיה בישא, הה״ד ואת הנפש אשר עשו בחרן, ועם כל דא נשמתא אתקיפת ביה בההוא נחש, לתברא ליה בתוקפא בשעבודא דתשובה, (נ״א בשעבודא דאורייתא, ואמשיך ליה לגבי בתי כנסיות ובתי מדרשות, בגין דלא יתגבר על רוחא כדבקדמיתא), הה״ד ויעבור. **(עד כאן סתרי תורה)**

דף עט עמוד ב

כלהו אקרון ״עם אלקי אברהם״ (תהילים מז י) , והוה מעבר בארעא ולא הוה דחיל, דכתיב ויעבור אברם בארץ.

א״ל רבי אבא, אי הוה כתיב והנפש אשר עשו בחרן, הוה אמינא הכי, אלא ואת הנפש כתיב, את לאסגאה זכותא דכלהו נפשאן דהוו אזלי עמיה, דכל מאן דמזכה לאחרא ההוא זכותא תלייא ביה ולא אעדי מניה, מנלן דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן, זכותא דאינון נפשן הוה אזיל עמיה דאברהם.

לך לך -- א״ר שמעון, מאי טעמא דגלויא קדמאה דאתגלי קב״ה עליה דאברהם פתח בלך לך, דהא עד הכא לא מליל עמיה קב״ה, מאי טעמא פתח לך לך, אלא הא קאמרו דרמז בחושבניה מאה, דהא למאה שנין אתייליד ליה בר, אבל תא חזי כל מה דעביד קב״ה בארעא כלא רזא דחכמתא איהו, בגין דאברהם לא הוה דביק ביה בקב״ה כדין כדקא חזי, אמר ליה לך לך, ודא רמז להוא אתר דבעי לאתקרבא בהדיה דקב״ה, ואיהו דרגא קדמאה לאעלא לקב״ה, בגין כך לך לך והאי דרגא לא יכיל אברהם לאתאחדא ביה עד דייעול לארעא, דתמן יקבל ליה להוא דרגא.

כגוונא דא כתיב, (שמואל ב ב א) וישאל דוד ביהו״ה לאמר, האעלה באחת ערי יהודה, ויאמר יהו״ה אליו עלה, ויאמר דוד אנה אעלה, ויאמר חברונה, וכי כיון דמית שאול ומלכותא אתחזי לדוד, אמאי לא קביל מלכותא מיד על כל ישראל, אלא כלא רזא דחכמתא איהו, בגין דדוד לית ליה לקבלא מלכותא אלא עד דיתחבר באבהן דאינון בחברון, וכדין בהו יקבל מלכותא, ועל דא אתעכב תמן שבע שנין בגין דיקבל מלכותא כדקא יאות, וכלא ברזא דחכמתא, ובגין דיתקן מלכותיה.

כגוונא דא אברהם לא עאל בקיומא דקב״ה, עד דעאל לארעא, חמי מה כתיב ויעבור אברם בארץ ויעבור, וילך מבעי ליה, אלא הכא הוא רמז שמא קדישא דאתחתים ביה עלמא, בע״ב אתוון גליפן, דכלהו בשמא דא, כתיב הכא ויעבור, וכתיב התם (שמות לד ו) ויעבור יהו״ה על פניו ויקרא:

בספרא דרבי ייסא סבא, כתיב הכא ויעבור אברם בארץ, וכתיב התם (שם לג יט) אני אעביר כל טובי והוא רמיז לקדושא דארעא, דאתי מאתר עלאה כדקא חזי, עד מקום שכם עד אלון מורה, מסטרא דא (ד״א, ל״ג דלתתא), לסטרא דא כדקא חזי.

והכנעני אז בארץ -- הא אתמר דעד כדין שלטא חויא בישא דאתלטיא, ואייתי לווטין על עלמא, דכתיב (בראשית ט כד) ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו, וכתיב (שם ג יג) ארור אתה מכל הבהמה וגו׳. ותמן אתקריב אברהם לגבי קב״ה, מה כתיב וירא יהו״ה אל אברם, הכא אתגלי ליה מה דלא הוה ידע ההוא חילא עמיקא לשלטא על ארעא ובגין כך וירא מה

סתרי תורה

סתרי תורה: (גליון) קב״ה רמיז חכמתא עלאה באברהם וביצחק, אברהם דא נשמתא לנשמתא, ואיהי (ס״א, אב ורם), נשמ״ה דא היא שרה, לוט דא הוא נחש ובת זוגיה דההוא סמא״ל, רו״ח קדישא דא יצחק, נפ״ש קדישא דא רבקה, יצר הרע דא רוח הבהמה, ועל דא אמר שלמה בחכמתיה, (קהלת ג כא) מי יודע רוח בני האדם העולה היא וגו׳, נפש הבהמית דא נפש מסטרא דיצר הרע.

ועל דא אמרו, (נ״א, דההוא) דהאי נשמתא לנשמתא אתערא לגברא ביראה ובחכמתא, נשמתא אתערא לאיניש בבינה הה״ד (איוב כח כח) ויאמר לאדם הן יראת יהו״ה היא חכמה וגו׳, נשמתא אתערא בתשובה דאתקרי בינה, ואקרי שרה, ורוח הוא הקול ואתקרי דעת, ואתער לאיניש די סליק קליה באורייתא, ואתקרי תורה שבכתב, ונפש השכלית אתער מניה עובדין טבין.

דף פ עמוד א

דהוה מתכסי מניה, וכדין ויבן שם מזבח ליהו״ה הנראה אליו, כיון דאמר ליהו״ה, מהו הנראה אליו, אלא הכא אתגלי ליה ההוא דרגא דשלטא על ארעא, ועאל ביה, ואתקיים ביה:

ויעתק משם ההרה מתמן ידע הר ה׳ וכלהו דרגין דנטיעין בהאי אתר ויט אהלה בה״א כתיב פריש פרישו וקביל מלכו שמיא בכלהו דרגין דאחידן ביה, וכדין ידע דקב״ה שליט על כלא, וכדין בנה מזבח, ותרין מדבחן הוו, בגין דהכא אתגלי ליה דהא קב״ה שליט על כלא, וידע חכמה עלאה, מה דלא הוה ידע מקדמת דנא, ובנה תרין מדבחן, חד לדרגא דאתגליא וחד לדרגא דאתכסיא תא חזי דהכי הוה, בקדמיתא כתיב ויבן שם מזבח לה׳ הנראה אליו וגו׳, ולבתר כתיב ויבן שם מזבח לה׳ סתם, ולא כתיב הנראה אליו, וכלא רזא דחכמתא איהו.

וכדין אתעטר אברהם מדרגא לדרגא, עד דסליק לדרגיה, הה״ד ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה, דא דרום דהוא חולקיה דאברהם, הלוך ונסוע דרגא בתר דרגא, עד דסליק לדרום, ותמן אתקשר כדקא יאות, וסליק לדרגיה דדרום, כיון דאתעטר אברהם בדרגוי בארעא קדישא, ועאל (בארעא) בדרגא קדישא, כדין מה כתיב ויהי רעב בארץ, דלא הוו ידעי ידיעה לקרבא לגבי דקב״ה:

ויהי רעב בארץ, דעד כען לא הוה חילא דעל ארעא יהיב תוקפא ומזונא על ארעא, בגין דעד כען לא אתקדשת (נ״א אתתקנת), ולא קיימא בקיומא, כיון דחמא אברהם דהא ההוא חילא דממנא על ארעא, לא יהיב תוקפא וחילא קדישא כדקחזי, כדין וירד אברם מצרימה לגור שם, מנא ידע אברהם, דכתיב לזרעך נתתי את הארץ הזאת, כדין ידע אברהם דהא ארעא לא אתתקנת בתקונא קדישא, אלא בדרגין (ידיעין) קדישין דיפקון מניה, וכדין ידע אברהם רזא דחכמתא, דארעא לא תתקן בקדושה אלא כדאמרן:

סתרי תורה

ובדוגמא דא ברא גופא מארבע יסודות, אש ורוח ועפר ומים, כגוונא דהוא נשמתא לנשמתא נשמה ורוח ונפש, מים דא דכר, ודא הוא מים מתיקן דקדושה, ואית מים המארירים דאינון יצר הרע, אית אשא קדישא נוקבא, ואית אשא נוכראה אש זרה, ועל דא כתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש, דאיהי נוקבתא מן יצר הרע, רוח קדישא איהו דכר, ואית רוח מסאבא דא יצר הרע, שנאמר (ישעיה יד כט) כי משרש נחש יצא צפע, אית עפר קדישא, ואית עפר מסאבא, ועל דא נשמתא דאיהי תשובה, אתקיפת ביה בההוא נחש לתברא ליה בשעבודא דתשובה, ואמשיך ליה לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואינון ארבע יסודי מתפשטין לכ״ב אתוון, אחה״ע בומ״פ גיכ״ק דטלנ״ת זסשר״ץ.

ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם-- דא בי כנישתא, אתר דדיורא דשכינתא תמן, כמה דאת אמר (בראשית מח כב) ואני נתתי לך שכם אחד, דא שכינתא דאתחזי ליה, הואיל ואתקרי צדיק, דהא צדק לאו דיורה אלא בהדי צדיק, ודא הוא עד מקום שכם, עד אלון מורה, אלו בתי מדרשות דאולפין ומורים תמן תורה ברבים, והכנעני אז בארץ, כדין אתבסם ואתתקן יצר הרע בגופא בעל כרחיה, דסגיאין שמהן אית ליה, ובגיני כך (אתהדר) אדכר בשמהן סגיאין, אז בארץ ודאי, ואתכפיא בהאי, בגין דכדין איהו גופא, בזמנא דלא אתעבר מניה ההוא נחש כל כך, בגין דבקותא דגופא, כדין הכנעני אז בארץ, אמאי אקרי כנעני, דאסחר גופא לדינין בישין.

ונשמתא קיימא בהאי עלמא כדקא יאות, בגין למזכי בה לבתר כד נפקת מהאי עלמא, אי זכאת סלקת לאתרה דנפקת מתמן, דכתיב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה, וכתיב אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה, אהלה בה״א, והשתא איהי קיימת בין לסלקא לעילא ובין לנחתא לתתא, בין בית אל ובין העי.

אי זכאת סלקא אל מקום המזבח אשר עשה שם וגו׳, מאן עשה, ומאן מזבח, אלא אשר עשה שם דא קודשא בריך הוא, דאיהו עבד תמן האי מזבח, ואתקין לה על תריסר אבנין כמספר בני יעקב, אשר היה דבר יהו״ה אליו לאמר ישראל יהיה שמך ודאי, ומזבח דא עשה שם בראשונה, כד אתברי עלמא עילאה (עלאה) טמירא לכל עלמין, ומיכאל כהנא רבא קאים ומקריב עלה קרבנין דנשמתין, כיון

דף פ עמוד ב

סתרי תורה

דנשמתא סלקא תמן, מה כתיב ויקרא שם אברם בשם יהו״ה, נשמתא קארי תמן, ואצרירא בצרורא דחיי וכל דא אי זכאת בהאי עלמא לאתקנא גופא כדקא יאות, ולאכפיא (ולאספיא) תוקפא דההוא לטייא עד דאתפרשא מניה. מה כתיב ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט, (דא יצר הרע), דבכל יומא ויומא בהאי עלמא אינון סיען ומנהיגין דנשמתא, ואינון סיען ומנהיגין דיצר הרע, אינון בקטרוגא מקטרגין אלין באלין, וכל שייפין דגופא בצערא בינייהו, בין נשמתא וההוא נחש, דקא מגיחין קרבא בכל יומא.

מה כתיב ויאמר אברם אל לוט, נשמתא אהדרא לגבי יצר הרע, ואמר ליה אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רועי ובין רועיך, סטרין דילי וסטרין דילך, כי אנשים אחים אנחנו, יצר טוב ויצר הרע קריבין דא בדא, דא לימינא ודא לשמאלא, הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי, סגיאין חייביא אינון בעלמא, זיל ושוט אבתרייהו ואתפרש מעמי, אם השמאל ואימינה וגו׳, ואוכח ליה ואעיק ליה בכמה קרבין דעביד בהדיה בכל יומא, עד דכתיב ויפרדו איש מעל אחיו, כיון דמתפרשין דא מן דא, מה כתיב אברם ישב בארץ כנען, אתישבת נשמתא באינון צדיקיא בישובא טב בשלם.

ולוט ישב בערי הככר, ההוא לטיא מקטרגא אזיל לקטרגא ולאתחברא באתר דחייביא תמן, דכתיב ויאהל עד סדום, מה כתיב בתריה ואנשי סדום רעים וחטאים ליהו״ה מאד, תמן שריא ושוי דיוריה בינייהו, לאתחברא בהו לאסטאה לון ולאובדא לון, (ואברהם בעובדין טבין בתשובה באורייתא), (חסר), (ס״א, בעובדין בישין).

כיון דאשתארת נשמתא בלא מקטרגא, ואתדכי גופא מההוא זוהמא, מיד קודשא בריך הוא אשרי דיוריה בהדיה, וירית אחסנתא עלאה ותתאה, ואית ליה נייחא בין צדיקייא, וההוא לטייא בין אינון רשיעיא חטאן בהדיה, עד דלא הוה פורקנא לחובייהו. מה כתיב וישמע אברם כי נשבה אחיו, וישמע אברם, דא נשמתא דאשתארת בדכיו בגופא, כי נשבה אחיו דא יצר הרע דנשבה בין אינון חייביא בחובין סגיאין, וירק את חניכיו ילידי ביתו, אלין אינון צדיקיא דלעאן באורייתא, דאינון שייפין דגופא זריזין למיהך בהדיה, י״ח ושלש מאות אלין רמ״ח שייפין דגופא, ושבעין דרזא דנשמתא דנפקא מתמן.

בכלא אזדרז למהך תמן לגבי אינון חייביא, לאתבא לון (מחובוי) מחוביהון, מה כתיב וירדוף עד דן, רדיף אבתרייהו ואודע לון דינא דההוא עלמא, ועונשא דגיהנם, ולא יהיב דמיכו לעיניה ביממא ובליליא, עד דאוכח לון לאינון חייבין, ואתיב לון בתיובתא לגבי קודשא בריך הוא, מה כתיב וישב את כל הרכוש, אתיב לון בתיובתא שלימא כדקא יאות. וגם את לוט אחיו וגו׳, אפילו להההוא יצר הרע אתקיף בהדיה עד דאכפייה בעל כרחיה, (ולא) ואמתיק ליה כדקא חזי, כלא אתיב בתיובתא שלימתא כדקא יאות, בגין דלא אשתכך יממא וליליא, עד דאוכח לון ורדף לון על ההוא חובא דחאבו, עד דתאבו בתיובתא שלימתא כדקחזי. אהדרנא למלי קדמאי דפרשתא.

כתיב (שיר ג ג) מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו׳.

(תנן, כדוגמא דרמיז באברהם ויצחק ושרה ורבקה יהו״ה, כדוגמא דא רמיז בהאי קרא, (רות א ב) ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים, אלימל״ך דא נשמתא לנשמתא, נעמ״י דא נשמה, ואמאי אתקרי נעמי, משום (תהלים צ יז) ויהי נועם יהו״ה אלהינ״ו, מחלון דא רוחא קדישא, ולמה אתקרי מחלון דמחל ליה קודשא בריך הוא, רו״ת דא נפש קדישא, ולמה אתקרי רו״ת על שם תו״ר, כליו״ן דא רוחא דבעירא, ועל דא אמר שלמה ע״ה (קהלת ג כא) רוח הבהמה דא יצ״ר הר״ע, ערפ״ה דא נפשא דשמאלא, בת זוגיה של יצר הרע, ולמה אתקרי ערפה משום כי עם קשה עורף הוא, אי זכה בר נש סלקא נשמתא עלאה, ואי לאו מסתלקי אינון דובדי נשמתא ורוחא, ואשתאר נשמתא ונפש השכלית, מה כתיב (רות א ז) ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי כלותיה עמה, ותאמר נעמי לכלותיה שובנה בנותי וגו׳, ותאמר רות אל תפגעי בי וגו׳, וערפה שבה לעמה ולאלהיה).

תנן עבד קודשא בריך הוא ירושלם לעילא כגוונא דירושלם דלתתא, בשורין ומגדלין ופתחין פתיחין, ואינון חומות דתמן אית עלייהו נטרין,

דף פא עמוד א

סתרי תורה

דנטרי תרעי דאינון חומות, דכתיב (ישעיה סב ו) על חומותיך ירושלם הפקדתי שומרים וגו׳, ומיכאל כהנא רבא, עילאה מכלהו נטרי תרעי דאינון חומות.

נשמה (דאתקרי נעמי) כד נפקת מהאי עלמא, אי זכאת עאלת בגנתא דעדן דארעא, דנטע קודשא בריך הוא לרוחיהון דצדיקיא, כגוונא דההוא גנתא דעדן דלעילא, ותמן כל צדיקיא דעלמא, וכד נשמתא נפקת מהאי עלמא, עאלת במערתא דכפלתא דתמן איהו פתחא דגן עדן, פגעת באדם הראשון ובאינון אבהן דתמן, אי זכאת איהי חדאן בה ופתחין לה פתחא ועאלת, ואי לא דחיין לה לבר, (ומה היא אמרה כד דחיין לה לבר, (שיר ג ג) מצאוני השומרים וגו׳, אזלת, לבתר דאזלת תמן מקמי דאתיא לעלמא דא ויהיבת נר על רישיה, שנאמר (איוב כט ג) בהלו נרו עלי ראשי, כל מאן דחזון לה מזדעזעין, ואמרי הזאת נעמי, אתיבת היא ואמרה (רות א כ) אל תקראן לי נעמי קראן לי מרה וגו׳, אני מלאה הלכתי בההוא אתר, וריקם השיבני יהו״ה, בלא תורה ובלא מעשים טובים, דאעיל לי בגופא בישא, למה תקראן לי נעמי, ויהו״ה ענה בי), ואי זכאת עיילת לגנתא דעדן, כיון דעיילת יתבא תמן

בגנתא, (ואזדווגת באלימלך, דא מחלון דדא רוח, אזדווג ברות דדא נפש השכלית), (ואתלבישו, ד״א, ואתלבשת) תמן בלבושא דדיוקנא דהאי עלמא, ואתעדנת תמן.

סתרא דסתרין, לחכימי לבא אתמסר, (ארבע) תלת דרגין אינון דאחידן דא בדא, ואלין אינון נפש (נשמתא לנשמתא נשמתא עלאה דאתקרי יו״ד), רו״ח ונשמה, (נפ״ש), נפש איהו חילא דגופא אתבני מניה, דכד בר נש אתער בהאי עלמא לאזדווגא בנוקביה, כל שייפוי מסתכמי (נ״א מתכנשי) ומתתקני לאתהנאה, (לנשמה) תמן, וההוא נפש ורעותא דיליה אסתכם ביה בההוא עובדא (ממש), ומשיך ליה להוא נפש, ואעיל ליה תמן בההוא זרעא דאושיד, ומגו רעותא ומשיכו דנפשא דמשיך תמן, אתמשך חילא אוחרא תמן, מאינון דרגין דאתקרון אישי״ם, ועאל כלא במשיכו דההוא זרעא, ואתבני מניה גופא, ודא איהו חילא קדמאה תתאה דאינון (ארבע) תלת, ובגין דהאי (נשמתא לנשמתא) נפש אקריב בדבקותא ויסודא דגופא, קרבנא דאתקריב לכפרא על נשמתא, אתיהבת חולקא לאינון דרגין דאישים, (דאתקרון רוח ונפש השכלית), בגין דמשיכו דחולקא דההוא (נשמה) נפש אתי מנייהו, והיינו דכתיב (במדבר כח ב) את קרבני לחמי לאשי, (מהו לחמי לאשי, דיהיב מזונא לאשי, ודא הוא שפע מאור, דאינון מתהנן מזיו השכינה), בגין דהוא כפרה דנפש, נטלי חולקיהון, וכד מית בר נש בהאי עלמא ההיא נפש לא אתעדי מן קברא לעלמין, ובחילא דא ידעי מתייא ומשתעו דא עם דא.

רוח איהו דמקיים לנפש בהאי עלמא, ואיהו משיכו דאתערותא דנוקבא לגבי דכורא כד אינון בתיאובתא חדא, וכדין אתערת לגבי דכורא בתיאובתא דילה להאי רוח, כגוונא דנוקבא דלתתא, אשדיאת זרעא בתיאובתא לגבי דכורא, וסתרא דא (כד אשדיאת שפע בתיאובתיה לגבי נוקבא, והכא רזא) (קהלת יב ז) והרוח תשוב אל האלהי״ם אשר נתנה.

והאי רו״ח (ונפ״ש ונשמ״ה ונשמת״א לנשמתא כד) נפקא מהאי עלמא ואתפרשת מנפש, (אתפרשן י״ה אסתלק לגנתא דעדן בשמיא עלאה, ומתלבש בדיוקנא עלאה מרקמא בכל גוונין), עאל לגנתא דעדן דבהאי עלמא (תתאה), ואתלבש תמן גו אוירא דגנתא, כמה דמתלבשי מלאכי עלאי כד נחתין להאי עלמא, בגין דאינון מההוא רוח הוו, דכתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות וגו׳, אוף הכי רוחא מתלבש בגן עדן דארעא, בדיוקנא דהאי עלמא, ותמן אתעדנת בכל עידונין.

בגן עדן דא, איתּ ציורין ודיוקנין דהאי עלמא, ואית ציורין ודיוקנין דעלמא עילאה, ותמן כל אינון צדיקייא אזלין ומתעדנין תמן, ובריש ירחי ושבתי אינון בעאן לסלקא לעילא, (דיוקנא דא מרו״ח וא״ש דבהאי עלמא, ובדיוקנא דא אתעדנו בכל עדונין, ובכל זמני וירחי ושבתי אסתלקו רו״ח ונפ״ש, ומתפשטי מהאי גופא, ומתלבשי בדיוקנא עלאה בגן עדן דלעילא מרקמא בכל גוונין, באן אתר הוא י״ה בלבושא דיליה, ואזדווגו כחדא יהו״ה, ואינון נהנין מאור השכינה), ובמציעות גנתא אית עמודא חדא, מרקמא בכל גוונין, וההוא רוח כד בעא לסלקא, אתפשט תמן מההוא לבושא, (ונפשא אשתארת תמן בגופא), ועאל גו ההוא עמודא, (וסלקת) וסליק לעילא גו ההוא אתר דנפקת מניה, כדכתיב והרוח תשוב וגו׳, ונטיל לה מיכאל כהנא רבא, ומקריב לה קרבן בוסמין קמי קודשא בריך הוא, (ואתת) ויתבא תמן ומתעדנא בההוא צרורא דחיי, (ישעיה סד ג) דעין לא ראתה אלהי״ם זולתך וגו׳, לבתר

דף פא עמוד ב

וירד אברם מצרימה לגור שם -- מאי טעמא למצרים, אלא בגין דשקיל לגן יהו״ה, דכתיב כגן יהו״ה כארץ מצרים, דתמן שקיל ונחית חד נהרא דאיהו לימינא, דכתיב (בראשית ב יא) שם האחד פישון הוא הסובב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב, ואברהם כיון דידע ועאל בהימנותא שלימתא, בעא למנדע כל אינון דרגין דאתאחדן לתתא ומצרים הוה נטיל מימינא (ד״א, לימינא), ובגין כך נחת למצרים, ותא חזי כפנא לא אשתכח בארעא אלא כד מסתלקי רחמי מן דינא:

ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה -- אמר רבי אלעזר כאשר הקריב, כאשר קרב מבעי ליה, מאי כאשר הקריב, אלא כדכתיב (שמות יד ו) ופרעה הקריב, דאיהו אקריב להו לישראל לתיובתא, אוף הכא הקריב, דאקריב גרמיה לקב״ה כדקא יאות, לבא מצרימה, לאשגחא באינון דרגין ולאתרחקא מנייהו ולאתרחקא מעובדי מצרים א״ר יהודה תא חזי, כיון (ס״א בגין) דנחת אברהם למצרים בלא רשו אשתעבידו בנוי במצרים ארבע מאה שנין, דהא כתיב וירד אברם מצרימה, ולא כתיב רד מצרים, ואצטער כל ההוא ליליא בגינה דשרה. ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, וכי עד ההיא שעתא לא הוה ידע אברהם דאשה יפת מראה הוות, אלא הא אוקמוה, דעד ההיא שעתא לא אסתכל בדיוקנא דשרה מסגיאות צניעותא דהות ביניהון, וכד קריב למצרים אתגלייא איהי וחמא בה, דבר אחר, במה ידע, אלא על ידא דטורח אורחא, בר נש מתבזה, והיא קיימא בשפירו דילה ולא אשתני, דבר אחר, הנה נא ידעתי דחמא עמה שכינתא, ובגין כך אתרחץ אברהם ואמר אחותי היא, ומלה דא אסתלק לתרי גוונין, חד כמשמעו, וחד

כדכתיב (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את, וכתיב אמרי נא אחותי את, וכתיב (דברים ה כד) ואת תדבר אלינו, למען ייטב לי בעבורך, כלפי שכינה אמר, בעבורך ייטב לי קב״ה, וחיתה נפשי בגללך, בגין דבדא יסתלק בר נש ויזכה לאסתלקא לאורחא דחיי:

אמרי נא אחותי וגו׳ -- רבי ייסא אמר ידע הוה אברהם דכלהו מצראי שטיפין אינון בזמה, וכיון דכל האי

סתרי תורה

נחתא לגו גנתא דארעא ומתעדנא בכל עדונין, ואתלבשת בההוא לבושא, (ואזדווגא בנפש דידיה), ויתבא תמן בעטורא על חד תרין מכמה דהות בקדמיתא. (ודא הוא בחול, ואסתלקא בישיבות דגן עדן, ומתעסקא באורייתא, ובכל רישי ירחי וזמני ושבתי נחתא, ואזדווגת בנפש). נשמה היא חילא עלאה על כל אלין, ואיהי מחילא דדכורא, רזא דאילנא דחיי, ודא סלקא לעילא מיד, וכל הני (ד״א אינון) תלת דרגין מתקשרין כחדא דא בדא, וכד מתפרשן, כולהו סלקין ותבין להההוא אתר דנפקו מניה, כד האי רוח נפקת מהאי עלמא ועאלת בגו מערתא, דאדם ואבהן תמן, אינון יהבין לה פנקס סימנא, ועאלת לגבי גנתא דעדן, קריבת תמן ואשכחת כרובים וההוא להט החרב המתהפכת, אי זכאת חמאן פנקס סימנא ופתחין לה פתחא ועאלת, ואי לא דחיין לה לבר, ויתבא תמן כל ההוא זמנא דיתבא, מתלבשא תמן בדיוקנא דהאי עלמא, ובריש ירחי ושבתי כד בעאת לסלקא, צדיקייא דבגנתא דעדן יהבין לה פנקס סימנא, וסלקת בההוא עמודא, ופגעת באינון נטרי חומות ירושלם, אי זכאה פתחין לה פתחא ועאלת, ואי לא נטלין מינה ההוא פנקס ודחיין לה לבר, תבת לגנתא ואמרה, (שיר ג ג) מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו׳, נשאו את רדידי מעלי, דא איהו פנקס סימנא דנטלי מניה (ד״א, מינה), שומרי החומות, אלין אינון נטרי חומות ירושלם. (כדוגמא דא נשמתא לנשמתא אתפשט מההוא לבושא דלעילא, ומסתלקא לעילא לעילא ואתהני מאור השכינה, ונשמה (ס״א ונפשא) אשתארת בגופא, ובכל רישי ירחי וזמני ושבתי, נחתא נשמה לנשמה ומזדווגא לנשמה דאשתארת בגופא, ומזדווגא בנשמה, ודיוקנא דגנתא דעדן דלעילא הות מן רוח ועפר, ההוא דאשתמודע לגבי עילא, ורזא יקירא הוא, ובלבושא דא מתלבש י״ה, לבושא דגנתא דעדן דלתתא הוא מאש ומים, שנאמר שמים, עד הכא רוחא דשמאלא היורדת למטה ואזלת לדרגא דיליה, ונפש דיליה אשתארא בגופא דארעא, דכתיב (איוב יד כב) אך בשרו עליו יכאב וגומר, ועל דא אמרו דמתיא ידעי בעלמא דאתי מיקרא דצדיקיא ומעלמא תתאה, ומשתעיין דא עם דא). (**ע״כ סתרי תורה**)

דף פב עמוד א

ידע אמאי לא דחיל על אתתיה דלא אהדר מארחא ולא ייעול לתמן, אלא בגין דחמא שכינתא עמה:

ויהי כבא אברם מצרימה ויראו המצרים את האשה כי יפה היא מאד -- א״ר יהודה, בתיבה אעיל לה, ופתחו לה למיסב מנה קוסטינא, כיון דאתפתח הוה נהורא כנהורא דשמשא, הה״ד כי יפה היא מאד, מאי מאד, אלא דחמו בתיבה דיוקנא (נ״א נהורא) אחרא, אפיקו לה וחמו לה כמלקדמין, הה״ד ויראו אותה שרי פרעה, כיון דכתיב ויראו המצרים את האשה, מאי ויראו אותה שרי פרעה, אלא דאפיקו לה וחמו לה כמלקדמין, וכדין ויהללו אותה אל פרעה וגו׳.

א״ר יצחק, ווי לאינון חייביא דעלמא, דלא ידעין ולא משגיחין בעבידתיה דקב״ה, ואינון לא מסתכלי (בכלא) דכל מה דהוי בעלמא מעם קב״ה איהו, דאיהו ידע בקדמיתא מה דלהוי בסופא, דכתיב (ישעיה מו י) מגיד מראשית אחרית, ואיהו אסתכי ועביד עבידן בקדמיתא, בגין לסלקא לון לבתר יומין. תא חזי אלמלא דאנסיבת שרי לגבי פרעה לא אלקי הוא, ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר כן, דילקון מצרים בנגעים גדולים כתיב הכא נגעים גדולים, וכתיב התם (דברים ו כב) ויתן יהו״ה אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים, מה להלן עשר מכות, אף כאן עשר מכות, כמה דעביד קב״ה נסין וגבורן לישראל ליליא, אוף הכא עבד לה קב״ה לשרה נסין וגבוראן ליליא.

רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים ג ד) ואתה יהו״ה מגן בעדי כבודי ומרים ראשי, אמר דוד, אע״ג דכל בני עלמא ייתון לאגחא בי קרבא, ואתה יהו״ה מגן בעדי, תא חזי כתיב מגן בעדי, אמר דוד לקב״ה, רבש״ע מפני מה לא עבדי בי חתימה דברכה, כמה דחתמי ברכה באברהם, דכתיב אנכי מגן לך, ואמרי מגן אברהם.

א״ל קב״ה לדוד, אברהם כבר בחנתיו וצרפתיו, וקאים קמאי בקיומא שלים, א״ל דוד אי הכי, (שם כו ב) בחנני יהו״ה ונסני צרפה כליותי ולבי, כיון דעבד ההיא מלה דבת שבע, אדכר דוד קמיה על מה דאמר, ואמר (שם יז ג) בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמותי בל יעבר פי, אמר אנא אמינא בחנני יהו״ה ונסני, ואנת בחנת לבי, אנא אמינא צרפה כליותי, ואת צרפתני, בל תמצא, לא אשכחת לי כדקא יאות, זמותי בל יעבר פי, מאן יתן

והאי מלה דחשבית דלא יעבר לפומאי, ועם כל דא חתמין ביה ברכה, דקאמרן מגן דוד, ובגין כך אמר דוד ואתה יהו״ה מגן בעדי כבודי ומרים ראשי, (ד״א, ל״ג והאי) ודאי דרגא דא יקרא דילי דאנא מתעטרנא ביה:

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו -- תא חזי קב״ה איהו מגן לצדיקייא דלא ישלטון בהו בני נשא, וקב״ה אגין על אברהם דלא ישלטון ביה ובאתתיה, תא חזי שכינתא לא אתעדי מינה דשרה כל ההוא ליליא, אתא פרעה למקרב בהדה אתא מלאך ואלקי ליה, כל אימת דאמרה שרה אלקי הוה מלקי, ואברהם הוה מתקיף במאריה, דהא שרה לא יכלין לשלטאה עלה, הה״ד (משלי כ״ח) וצדיקים ככפיר יבטח, והכא נסיונא הוא דלא הרהר אבתריה דקב״ה, א״ר יצחק, תא חזי דבגין כך לא פקיד קב״ה לנחתא למצרים, אלא הוא עצמו מגרמיה נחת, בגין דלא יהא פתחון פה לבני עלמא, דאמר ליה כן, ולבתר אצטער על אתתיה.

רבי יצחק פתח ואמר, (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה, צדיק כתמר יפרח, מפני מה אקיש צדיק לתמר, מה תמר כיון דגזרין ליה לא סליק עד זמן סגיא, אוף הכי צדיק כיון דאתאביד מעלמא לא סליק אחר תחותוי עד זמן סגיא, כארז בלבנון ישגה, אוף הכי נמי. כתמר יפרח, מה תמר לא סליק אלא דכר ונוקבא, אוף הכי צדיק לא סליק אלא דכר ונוקבא, דכר צדיק ונוקבא צדקת, כגוונא דאברהם ושרה, כארז בלבנון ישגה, מה ארז בלבנון עלאה על כלא, וכלא יתבי תחותוי, אוף הכי צדיק הוא עלאה על כלא, וכלא יתבי תחותוי, ועלמא לא קיימא אלא על צדיק חד, דכתי׳ (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם, ועליה קאים עלמא, ובגיניה אסתמיך, ועליה אשתיל.

רבי יהודה אמר, והא תנינן דעל שבעה סמכין עלמא קיימא דכתיב (שם ט א) חצבה עמודיה שבעה, א״ל רבי יוסי, הכי הוא ודאי, אבל (הכא) כלהו אחרנין בשביעאה

דף פב עמוד ב

קיימי דאיהו סמכא דעלמא, ואיהו צדיק, ודא אשקי (לעלמא) ורוי עלמא (ס״א מן כלא), וזן כלא ועליה כתיב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו וכתיב (תהלים קמה ט) טוב יהו״ה לכל ורחמיו על כל מעשיו.

אמר רבי יצחק, הא כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, דא הוא סמכא, דעלמא קאים עליה, ואיהו אשקי לגנתא (דעדן), וגנתא אשתקי מניה, ומניה עבידא פירין, וכולהו פירין פרחין בעלמא, ואינון קיומא דעלמא, קיומא דאורייתא ומאן נינהו נשמתהון דצדיקייא, דאינון פרי עובדוי דקב״ה. ובגין כך בכל ליליא ולילה נשמתהון דצדיקייא סלקן, וכד אתפלג ליליא קב״ה אתי לגנתא דעדן לאשתעשעא בהו, במאן, אמר רבי יוסי, בכלהו, בין אינון דמדוריהון בההוא עלמא, ובין אינון דיתבי במדוריהון בהאי עלמא, בכלהו משתעשע בהו קב״ה בפלגות ליליא.

תא חזי עלמא דלעילא אצטריך לאתערותא דעלמא תתאה, וכד נשמתהון דצדיקייא נפקי מהאי עלמא וסלקי לעילא, כלהו מתלבשי בנהורא דלעילא בדיוקנא יקר, ובהו קב״ה משתעשע, ותאיב לון דאנהו פרי עובדוי, ועל דא אקרון ישראל דאית לון נשמתין קדישין בנין לקב״ה, כמה דאת אמר (דברים יד א) בנים אתם ליהו״ה אלקיכם, בנים ודאי איבא דעובדוי.

אמר רבי ייסא, ואפילו אינון דבהאי עלמא (דארעא), היאך, א״ל בגין די בפלגות ליליא, כל אינון זכאי קשוט כלהו מתערי, למקרי באורייתא ולמשמע תושבחן דאורייתא, והא אתמר דקב״ה וכל אינון צדיקיא דבגו גנתא דעדן כלהו צייתין לקליהון, וחוטא דחסד אתמשך עלייהו ביממא, דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו״ה חסדו ובלילה שירה עמי, ועל דא תושבחן דסלקין בליליא קמיה, דא תושבחא שלים.

תא חזי בשעתא דישראל הוו סגירין בבתיהון, כד קטל קב״ה בוכריהון דמצראי, הוו אמרי הלילא ותשבחן קמיה, תא חזי דדוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא, דאי תימא דהוה יתיב או שכיב בערסיה, והוה אמר שירין ותושבחן, לא, אלא כמה דכתיב (שם קיט סב) חצות לילה אקום להודות לך, אקום ודאי, בעמידה, לאתעסקא בשירין ותושבחן דאורייתא. ובגין כך דוד מלכא חי לעלמין, ואפילו ביומי מלכא משיחא איהו מלכא, דהא תנן מלכא משיחא, אי מן חייא הוא דוד שמיה, ואי מן מתייא הוא דוד שמיה, ואיהו הוה אתער בצפרא עד לא ייתי, דכתיב (שם נז ט) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

תא חזי כל ההוא ליליא דשרה הות לגביה דפרעה, אתו מלאכי עלאי לזמרא ליה לקב״ה בשירין ותושבחן, א״ל קב״ה כולכו זילו ועבידו מכתשין רברבין במצרים, רשימו למאן דאנא זמין למעבד לבתר, (דא) מה כתיב וינגע יהו״ה את פרעה נגעים גדולים וגו׳. תא חזי מה כתיב ויקרא פרעה לאברם וגו׳, מנא הוה ידע, דהא לא כתיב הכא כמה דאתמר באבימלך, דכתיב ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא וגו׳, והכא לא א״ל מדי, אמר רבי יצחק, הא

כתיב על דבר שרי אשת אברם, דהכי הוו אמרי ליה על דבר שרי אשת אברם, דהא לא הוה ממליל עמיה, כמה דממליל באבימלך, אלא במלה דא אתמר ולא יתיר, מכתשא דא על דבר שרי אשת אברם איהי, ולא הוה מליל (דא) עמיה, כדין ידע (הוא) דהא אתתיה דאברהם איהי, מיד ויקרא פרעה לאברם ויאמר וגו׳.

ויצו עליו פרעה אנשים -- למה? בגין דלא יקרב בר נש בהו לאבאשא לון, וישלחו אותו, לוייה עבדו ליה בכל ארעא דמצרים, א״ל קב״ה הכי אנת זמין למעבד לבנוי, את תוזיף לון מארעך, דכתיב (שמות יג יז) ויהי בשלח פרעה את העם, דאוזיף לון מכל ארעיה.

א״ר אבא, כל כך למה אזדמן ליה לאברהם, ולמאי אצטריך, אלא בגין לגדלא שמיה דאברהם ושרה בעלמא

דף פג עמוד א

דאפילו במצרים דאינון חרשי עלמא, ולא הוה יכיל בר נש לאשתזיב מנייהו, אתגדל אברהם ואסתליק לעילא, הה״ד ויעל אברם ממצרים לאן אתר הנגבה, (ומאי הוא ואשתו וכל אשר לו, אלא לאודעא דלא גזלו מניה מדעם, מאינון מתנן דיהבו ליה בדיל שרה דתהא למלכא).

אמר רבי שמעון, תא חזי כלא רזא דחכמתא איהו, וקא רמז הכא בחכמתא ודרגין דלתתא דקא נחית אברהם לעומקייא דלהון, וידע לון ולא אתדבק בהו, ותב לקמי מריה, ולא אתפתא בהו כאדם, דכד מטא להההוא דרגא אתפתא בנחש, וגרים מותא לעלמא, ולא אתפתא כנח דכד נחת ומטא להההוא דרגא, מה כתיב (בראשית ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה, אהלה כתיב בה״א, אבל באברהם מה כתיב ויעל אברם ממצרים, דסליק ולא נחית, ותב לאתריה לדרגא עלאה דאתדבק ביה בקדמיתא, ועובדא דא הוה בגין לאחזאה חכמתא דאתקיים בקיומא שלים כדקא חזי ליה, ולא אתפתא, וקם בקיומיה ותב לאתריה, הנגבה דא דרום, דרגא עלאה דאתאחיד ביה בקדמיתא, דכתיב הלוך ונסוע הנגבה, אוף הכא הנגבה אתר דאתדבק ביה בקדמיתא.

תא חזי רזא דמלה אי אברם לא ייחות למצרים ולא יצטרך תמן בקדמיתא, לא יהא חולק עדביה בקב״ה, כגוונא דא לבנוי, כד בעא קב״ה למעבד ליה (ד״א, לון) עמא חדא עמא שלים, ולקרבא לון לגביה, אי לא נחתו בקדמיתא למצרים ולא יצטרפון תמן, לא הוו עמא יחידא דיליה, כגוונא דא אי לא אתייהיבת ארעא קדישא לכנען בקדמיתא וישלוט בה, לא הות ארעא חולקיה ועדביה דקב״ה, וכלא רזא חדא.

רבי שמעון הוה אזיל בארחא, והוה עמיה רבי אלעזר בריה ורבי אבא ורבי יהודה, עד דהוו אזלי, א״ר שמעון, תווהנא היך בני עלמא לא משגיחין למנדע מלי דאורייתא, ועל מה קיימי, פתח ואמר, (ישעיה כו ט) נפשי אויתיך בלילה, אף רוחי בקרבי אשחרך, האי קרא אוקמוה ואוקימנא ליה, אבל תא חזי, נפשא דבר נש כד סליק לערסיה נפקת מניה וסלקא לעילא, ואי תימא דכלהו סלקאן, לאו כל חד וחד חמי אפי מלכא, אלא נפשא סלקא, ולא אשתאר בה בהדי גופא בר חד רשימו (נשימו) דקסטא דחיותא דלבא. ונפשא אזלא ובעיא לסלקא, וכמה דרגין לדרגין לסלקא, שטאת והיא אתערעת בהני קומרין טהירין דמסאבותא, אי היא דכיאת דלא אסתאבת ביממא, סלקא לעילא, ואי לאו דכיאת, אסתאבת בינייהו ואתדבקת בהו, ולא סלקא יתיר, ותמן מודעי לה מלין, ואיהי אתדבקת מאינון מלין דזמן קריב, ולזמנין דחייכין בה, ומודעין לה מלין כדיבין, וכדין אזלא כהאי גוונא כל ליליא, עד דיתער בר נש ותאבת לאתרה, זכאין אינון צדיקייא, דגלי לון קב״ה רזין דיליה בחלמא, בגין דיסתמרון מן דינא, ווי לאינון חייבי עלמא דמסאבין גרמייהו ונפשייהו.

תא חזי אינון דלא אסתאבו, כד סלקי בערסייהו, נפשא סלקא ועאלת בין כל הני דרגין בקדמיתא, וסלקא ולא אתדבקת בהו, ולבתר אזלא ושטאת, וסלקא כפום אורחה, ההיא נפשא דזכת לסלקא, אתחזיאת קמי דסבר אפי יומין ואתדבקת ברעותא לאתחזאה בתיאובתא עלאה, למחמי בנועם מלכא ולבקרא בהיכליה ודא הוא בר נש דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי, ודא היא נפשא דכסיפא דילה כד סלקא בקב״ה (תדיר), ולא אתדבקת בהני זינין טהירין אחרנין, והיא אזלת בתר זינא קדישא, באתרא (ד״א, בתר אתרא) דנפקת מתמן, ובגין כך כתיב נפשי אויתיך בלילה, בגין למרדף בתרך, ולא לאתפתאה בתר זינא אחרא נוכראה.

תא חזי נפשי דא נפש דאיהי שלטא בלילה, למרדף בתר דרגא, רוח ביום, דכתיב נפשי אויתיך

דף פג עמוד ב

בלילה, דא נפש דאיהי שלטא בלילה, אף רוחי בקרבי אשחרך, דא רוח דאיהו שלטא ביממא, ואי תימא דתרין דרגין אינון בפרודא, לאו הכי, דהא דרגא חד אינון ואינון תרין בחבורא חד, וחד עלאה דשלטא עלייהו, ואתדבק בהו ואינון ביה, (ואקרון) ואתקריאת נשמה וכלהו דרגין סלקאן ברזא דחכמתא דכד מסתכלן אלין דרגין, יסתכל בר נש בחכמה עלאה, והאי נשמה עייל בהו ומתדבקן בה, וכד האי שלטא, כדין ההוא בר נש אקרי קדוש שלים מכלא רעותא חדא לגבי קב״ה.

נפש איהי אתערותא תתאה, ודא סמיכא בגופא וזנת ליה, וגופא אחיד בה והיא אתאחדת בגופא, לבתר אתתקנת, ואתעבידת כרסייא לאשראה עלה רוח באתערותא דהאי נפש דאתאחידת בגופא, כמה דכתיב (ישעיה לב טו) עד יערה עלינו רוח ממרום, לבתר דמתתקני תרווייהו, זמינין לקבלא נשמה, דהא רוח אתעביד כרסייא לגבי נשמה לאשראה עליה, והאי נשמה איהי סתימא עלאה על כלא טמירא דכל טמירין אשתכח דאית (לה) כרסייא לכרסייא, וכרסייא לגבי עלאה עלייהו, וכד תסתכל בדרגין תשכח רזא דחכמתא בהאי מלה, וכלא הוא חכמתא לאתדבקא בהאי גוונא מלין סתימין.

תא חזי נפש איהי אתערותא תתאה דאתדבקא ביה בגופא, כגוונא דנהורא דבוצינא, דנהורא תתאה דאיהי אוכמא, אתדבקת בפתילה ולא אתפרש מנה, ולא אתתקנת אלא בה, וכד אתתקנת בפתילה, אתעבידת כרסייא לנהורא עלאה חוורא דשרייא על ההוא נהורא אוכמא, לבתר כד מתתקנן תרווייהו, אתעבידת ההוא נהורא חוורא כרסייא לנהורא סתימאה דלא אתחזי, ולא אתיידע מה דשרא על ההוא נהורא חוורא, וכדין נהורא שלים. וכך הוא בר נש דאיהו שלים בכלא, וכדין אקרי קדוש, כמה דאת אמר (תהלים טז ג) לקדושים אשר בארץ המה וגו׳, כגוונא דא ברזא עלאה.

תא חזי, בשעתא דעאל אברהם לארעא, אתחזי ליה קב״ה כמה דאתמר, דכתיב ליהו״ה הנראה אליו, וקביל תמן נפש, ובנה מזבח להההוא דרגא, לבתר הלוך ונסוע הנגבה, דקביל רוח, לבתר (עד) דסליק לאתדבקא גו נשמה, כדין ויבן שם מזבח ליהו״ה סתם, דא היא נשמה דאיהי סתימא דכל סתימין. לבתר ידע דבעי לאצטרפא ולאתעטרא בדרגין, מיד וירד אברם מצרימה, ואשתזיב מתמן, ולא אתפתא גו אינון טהירין, ואתצריף ותב לאתריה, כיון דנחת ואתצריף, מיד ויעל אברם ממצרים, סליק ודאי ותב לאתריה, ואתדבק במהימנותא עלאה, דכתיב הנגבה, מכאן ולהלאה ידע אברהם חכמתא עלאה ואתדבק בקב״ה ואתעביד ימינא דעלמא, כדין ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב, כבד מאד בסטרא דמזרח במקנה בסטרא דמערב, בכסף מסטרא דדרום, בזהב מסטרא דצפון, אתו רבי אלעזר ורבי אבא וכלהו חבריא ונשקו ידוי, בכה רבי אבא ואמר, ווי ווי כד תסתלק מן עלמא, מאן ינהיר נהורא דאורייתא, זכאה חולקהון דחברייא דשמעין מלין דאורייתא אלין מפומך:

אמר רבי שמעון תא חזי מה כתיב **וילך למסעיו**-- למפקד אתריה ודרגוי, למסעיו, למסעו כתיב, מאן מסעו, דא דרגא קדמאה דאתחזי ליה בקדמיתא, כתיב הכא מסעו, וכתיב התם (מ״א ו ז) אבן שלמה מסע נבנה, והא אוקימנא אבן שלמה ודאי, מסע כמה דאתמר, וילך למסעיו, כל אינון דרגין דרגא בתר דרגא כמה דאתמר, מנגב

דף פד עמוד א

ועד בית אל לאתקנא אתריה, ולחברא לון ביחודא שלים דהא מנגב ועד בית אל אשתכח רזא דחכמתא כדקא יאות.

אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה -- אהלה בה״א מאן אהלה דא בית אל, אבן שלמה כדאמרן, תו רשים ואמר אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה, דכתיב ליהו״ה הנראה אליו, וכדין ויקרא שם אברם בשם יהו״ה, כדין אתדבק במהימנותא שלימתא.

תא חזי בקדמיתא סליק מתתא לעילא דכתיב וירא יהו״ה אל אברם, וכתיב ליהו״ה הנראה אליו, ודא הוא דרגא קדמאה כדאמרן, אבן שלמה (מסע נבנה וכתיב למסעו), ולבתר הלוך ונסוע הנגבה, דרגא בתר דרגא, עד דאתעטר בדרום חולקיה ועדביה, לבתר סתים מלה כד סליק, ואמר ליהו״ה סתם, דא עלמא עלאה ומתמן נטיל בדרגין, ונחית מעילא לתתא, ואתדבק כלא באתריה כדקא יאות.

והכא כד תסתכל בדרגין, תשכח רזא דחכמתא עלאה, מה כתיב וילך למסעיו מנגב, מסטרא דימינא, שירותא דעלמא עלאה סתימא עמיקא לעילא עד אין סוף, ונחית דרגא בתר דרגא, (עד) מנגב ועד בית אל, מעילא לתתא, וכתיב ויקרא שם אברם בשם יהו״ה, אדבק יחודא באתריה כדקא יאות, דכתיב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה, מאי אשר עשה שם, דסליק לה מתתא לעילא, והשתא נחית בדרגין מעילא לתתא, בגין דהיא לא תעדי מאינון דרגין עלאין, ואינון לא יעדון מנה, ויתיחד כלא ביחודא חדא כדקא יאות, כדין אתעטר אברהם והוה חולק עדביה דקב״ה ודאי.

זכאין אינון צדיקייא דמתעטרי ביה בקב״ה, והוא מתעטר בהון, זכאין אינון בעלמא דין וזכאין אינון בעלמא דאתי, עלייהו כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, וכתיב (משלי ד יח) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום, אזלו כד מטו בחד בי חקל יתבו.

פתח רבי שמעון ואמר, (תהלים פו טז) פנה אלי וחנני וגו׳, האי קרא אית לאסתכלא ביה, והא אוקימנא ליה בכמה אתר, אבל בהאי קרא מלין סתימין אית ביה, פנה אלי, וכי דוד אמר פנה אלי וחנני, אלא בגין דרגא דיליה דאיהו אתעטר ביה קאמר, תנה עזך לעבדך, תנה עזך דא עז עלאה, כדכתיב (ש״א ב י) ויתן עז למלכו, מאן מלכו דא מלך סתם, מלכא משיחא, אוף הכא לעבדך דא מלכא משיחא, כדאמרן מלך סתם, והושיעה לבן אמתך, וכי לא הוה בריה דישי איהו, עד דאיהו אמר בשמא דאמיה ולא בשמא דאבוי, אלא הא אוקימנא דכד ייתי בר נש לקבל מלה עלאה לאדכרא, בעי למהך במלה דאיהו ודאי, ועל דא אדכר לאמיה ולא לאבוי, ותו הא תנינן (ד״א, ל״ג דהא) דדא מלך כדקאמרן:

אמר רבי שמעון, תא חזי מה כתיב ויהי ריב בין רעי מקנה אברם, רב כתיב חסר יו״ד, דבעא לוט למהדר לפולחנא נוכראה דפלחי יתבי ארעא, וסופיה דקרא אוכח דכתיב והכנעני והפריזי אז יושב בארץ, ומנלן דלוט אהדר לסרחניה לפולחנא נוכראה, דכתיב ויסע לוט מקדם, מאי מקדם, מקדמונו של עולם, כתיב הכא ויסע לוט מקדם, וכתיב ויהי בנסעם מקדם, מה להלן נטילו מקדמונו של עולם, אוף הכא כן.

כיון דידע אברהם דלוט להכי נטי לביה, מיד ויאמר אברם אל לוט וגו׳ הפרד נא מעלי, לית אנת כדאי לאתחברא בהדאי, כדין אתפרש אברהם מניה, ולא בעא למיהך ולאתחברא עמיה, דכל מאן דיתחבר לחייבא, סופיה למיהך אבתריה, ולאתענש

דף פד עמוד ב

בגיניה, מנלן מיהושפט דאתחבר עם אחאב, ואלמלא זכו דאבהן אתענש תמן, דכתיב (ד״ה ב יח לא) ויזעק יהושפט, וכדין אשתזיב, דכתיב ויסיתם אלהי״ם ממנו, ועל דא לא בעא אברהם למיהך בהדיה דלוט, ועם כל דא לא בעא לוט למהדר מסורחניה, אלא ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן, ויסע לוט מקדם, אתנטיל מן קדמאה דעלמא, ולא בעא לאתדבקא במהימנותא שלימתא כאברהם:

אברם ישב בארץ כנען -- לאתדבקא באתרא דמהימנותא, ולמנדע חכמתא לאתדבקא במאריה, ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדום, עם אינון חייבין דעלמא דנפקו מגו מהימנותא, דכתיב ואנשי סדום רעים וחטאים ליהו״ה מאד, כל חד אתפרש לארחיה כדקא יאות, בגין כך זכאין אינון חברייא דמשתדלי באורייתא יממא ולילי׳א, וחברותא דלהון בקב״ה, ועלייהו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלקיכם חיים כלכם היום:

ויהו״ה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו׳ -- רבי אבא פתח (יונה א ג) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני יהו״ה וגו׳, ווי למאן דאסתתר מקמי קב״ה, דכתיב ביה (ירמיה כג כד) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יהו״ה, והוא אתי למערק מקמיה, אלא כתיב (שיר ב יד) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה, יונתי דא כנסת ישראל, בחגוי הסלע דא ירושלם, דאיהי סלקא על כל עלמא, מה סלע איהי עלאה ותקיפא על כלא, אוף ירושלם איהי עלאה ותקיפא על כלא. בסתר המדרגה, דא (בית המקדש) אתר דאקרי בית קדש הקדשים לבא דכל עלמא, ובגין כך כתיב בסתר המדרגה, בגין דתמן הות שכינתא מסתתרא, כאתתא דאיהי צנועה לבעלה ולא נפקא מביתא לבר, כמה דאת אמר (תהלים קכח ג) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך וגו׳, כך כנסת ישראל לא שרייא לבר מאתרהא בסתירו דדרגא, אלא בזמנא דגלותא דאיהי בגו גלותא, ובגין דאיהי בגלותא שאר עמין אית לון טיבו ושלוה יתיר.

תא חזי בזמנא דישראל שריין על ארעא קדישא, כלא הוה מתתקן כדקא יאות, וכרסיא שלים עלייהו, ועבדי פולחנא, ובקע אוירין דעלמא, וסליק ההוא פולחנא לעילא לאתריה, בגין דארעא לא אתתקנת לפולחנא אלא לישראל בלחודייהו, ובגין כך שאר עמין עעכו״ם הוו מתרחקי, דלא הוו שלטין בה כדהשתא, בגין דלא אתזנו אלא מתמצית.

ואי תימא הא חמינן כמה מלכין הוו דשליטין בזמנא דבית המקדש קיים על עלמא, תא חזי בבית ראשון עד לא סאיבו ישראל ארעא, לא הוו שלטין שאר עמין עעכו״ם, אלא אתזנו מתמצית, ובה הוו שלטין ולאו כל כך, כיון דחבו ישראל וסאיבו ארעא, כדין כביכול דחו לה לשכינתא מאתרה, ואתקרבת לדוכתא אחרא וכדין שלטין שאר עמין, ואתייהיב לון רשו לשלטאה.

תא חזי ארעא דישראל לא שליט עלה ממנא אחרא, בר קב״ה בלחודוי, ובשעתא דחאבו ישראל והוו מקטרין לטעוון אחרנין בגו ארעא, כביכול אדחייא שכינתא מאתרה ומשכי ומקטרי לאתקשרא טעוון אחרן גו שכינתא, וכדין אתייהיב לון שלטנותא, בגין דקטרת קטרא הוא לאתקטרא, וכדין שלטו שאר עמין, ובטלו נביאים, וכל אינון דרגין עלאין לא שלטו בארעא, ולא אעדיו שולטנותא דשאר עמין, בגין דאינון משכו לשכינתא לגבייהו, ועל דא בבית

שני הא שולטנותא משאר עמין לא אעדיו, וכל שכן בגלותא דשכינתא בשאר עמין, אתר דשאר ממנן שלטין, ובגין כך כלהו ינקין מן שכינתא דאתקריבת גבייהו, ועל

דף פה עמוד א

דא בזמנא דישראל הוו שראן על ארעא, ופלחי פולחנא דקב״ה, שכינתא הות צנועה בינייהו, ולא נפקת מגו ביתא לבר באתגלייא, ובגין כך כל אינון נביאים דהוו בההוא זמנא לא נטלו נבואה אלא באתרה כדקאמרן, ובגין כך יונה הוה ערק לבר מארעא קדישא, דלא יתגלי עליה נבואה, ולא יהך בשליחותא דקב״ה.

ואי תימא הא חמינן דאתגלייא שכינתא בבבל דאיהו לבר, הא אוקימנא דכתיב (יחזקאל א ג) היה היה, דהוה מה דלא הוה מן קדמת דנא, מיומא דאתבני בי מקדשא, וההיא נבואה לשעתא הות, וכתיב על נהר כבר, נהר דכבר הוה מיומא דאתברי עלמא, ושכינתא אתגלייא תדיר עליה, דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד וגו׳, (שם האחד וגו׳), ודא איהו חד מינייהו, ותמן אתגלייא שכינתא לפום שעתא, דאצטריכו לה ישראל לפום צערייהו, אבל בזמנא אחרא לא אתגלייא, ובגין כך יונה בגין דלא תשרי עלוי שכינתא, ולא תתגלי עליה, אזל מארעא קדישא וערק, הה״ד (יונה א ג) מלפני יהו״ה, וכתיב כי ידעו האנשים כי מלפני יהו״ה הוא בורח.

תא חזי כמה דשכינתא לא אתגליא אלא באתרא דאתחזי לה, אוף הכי לא אתחזי ולא אתגליא אלא בבר נש דאתחזי לה דהא מן יומא דסליק על רעותיה דלוט לאתהפכא בסרחניה, אסתלקת רוחא קדישא מאברהם, וכד אסתלק לוט מניה, מיד שרא רוח קודשא בדוכתיה, הה״ד ויהו״ה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו׳. תא חזי כיון דחמא אברהם דלוט הוה תב לסרחניה, הוה דחיל אברהם, אמר דילמא ח״ו בגין חברותא דדא, אבידנא בגיניה חולקא קדישא דאעטר לי קב״ה, כיון דאתפרש מניה, א״ל שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם, מאי מן המקום אשר אתה שם, דאתדבקת ביה בקדמיתא ואתעטרת בהימנותא שלימתא, צפונה ונגבה וקדמה וימה, אלין אינון מסעיו דהוו בקדמיתא, דכתיב וילך למסעיו, וכתיב הלוך ונסוע הנגבה, אלין דרגין עלאין דאתעטר במהימנותא שלימתא בקדמיתא, וכדין אתבשר דלא יעדי מניה ומן בנוי לעלמין, דכתיב כי את כל הארץ אשר אתה רואה, מאי אשר אתה רואה, דא דרגא קדמאה דאתגליא ליה, כמה דאת אמר ליהו״ה הנראה אליו, ובגין כך אשר אתה רואה, בגין דדרגא דא קדמאה אתכליל מכלהו דרגין, וכלהו אתחזון ביה ובגין כך כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו׳.

רבי אלעזר אערע בבי אושפיזא בלוד, והוה עמיה רבי חזקיה, קם בליליא למלעי באורייתא, קם רבי חזקיה גביה, א״ל רבי אלעזר, בקיסטרא דקוסטא חברייא שכיחי,. פתח רבי אלעזר ואמר, (שיר ב ג) **כתפוח בעצי היער וגו׳. כתפוח**-- דא קב״ה דאיהו חמיד ומתעטר בגוונוי מכל שאר אילנין דלא אית דדמי ליה, רשים איהו מכלא, רשים הוא דלית אחרא כוותיה, בגיני כך בצלו חמדתי.

בצלו-- ולא בצלא אחרא בצלו ולא בצלא דשאר ממנן חמדתי, אימתי, מן יומא דהוה אברהם בעלמא, דאיהו חמיד ורחים ליה לקב״ה באהבה, כמה דאת אמר (ישעיה מא ח) אברהם אוהבי, ופריו מתוק לחכי, דא הוא יצחק דאיהו איבא קדישא. דבר אחר, בצלו חמדתי וישבתי, דא יעקב, ופריו מתוק לחכי, דא יוסף הצדיק דעבד פירין קדישין בעלמא, ועל דא כתיב (בראשית לז ב) אלה תולדות יעקב יוסף דכל אינון תולדות דיעקב (יוסף איהו דעביד תולדות), (נ״א ביוסף הצדיק קיימי, דעביד תולדות כעין כלהו) (ד״א, ל״ג שבטים), ובגין כך אקרון ישראל על שמא דאפרים, דכתיב (ירמיה לא כ) הבן יקיר לי אפרים וגו׳.

דבר אחר, כתפוח בעצי היער, דא אברהם דדמי ליה לתפוח דסליק ריחין

דף פה עמוד ב

ואתרשים במהימנותא שלימתא על כל בני דריה ואתרשים חד לעילא ואתרשים חד לתתא, דכתיב אחד היה אברהם, מאי טעמא הוה אחד, דלא הוה אחרא בעלמא די סליק למהימנותא דקב״ה בר איהו, א״ל רבי חזקיה, והא כתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן, א״ל עד כען אינון לא הוו בדרגין עלאין דאתעטר בהו אברהם, לבתר א״ל, תו שמענא דלא אקרי אברהם אחד עד דאסתלק ביצחק ויעקב, כיון דאסתלק ביצחק ויעקב (נ״א והא) והוו כלהו תלתהון אבהן דעלמא כדין אקרי אברהם אחד, וכדין הוה תפוח בעלמא, רשים מכל בני עלמא, א״ל שפיר קא אמרת.

דבר אחר, כתפוח בעצי היער דא קב״ה כן דודי דא קב״ה, בצלו דא קב״ה חמדתי וישבתי, ביומא דאתגלי קב״ה על טורא דסיני וקבילו ישראל אורייתא, ואמרו (שמות כד ז) נעשה ונשמע.

ופריו מתוק לחכי, אלין מלין דאורייתא דכתיב בהו (תהלים יט יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים. דבר אחר, ופריו מתוק לחכי, אלין נשמתהון דצדיקיא, דכלהו איבא דעובדוי דקב״ה, וקיימי עמיה לעילא, תא חזי כל נשמתין דעלמא דאינון איבא דעובדוי דקב״ה, כלהו חד ברזא חד וכד נחתי לעלמא כלהו מתפרשין בגוונין דכר ונוקבא ואינון דכר ונוקבא מחוברין כחדא. ותא חזי תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא עביד נפש, ותיאובתא דדכורא לגבי נוקבא עביד נפש.

ורעותא דתיאובתא דדכורא לגבי נוקבא, ואתדבקותא דיליה בה אפיק נפש, וכליל תיאובתא (נ״א תיאובתיה) דנוקבא ונטיל לה, ואתכליל תיאובתא תתאה בתיאובתא דלעילא, ואתעבידו רעותא חדא בלא פרודא, וכדין (נטיל) כליל כלא נוקבא ואתעברת מן דכורא, ותיאובתין דתרוויהו מתדבקן כחדא, ועל דא כלא כליל דא בדא. וכד נשמתין נפקין דכר ונוקבא כחדא נפקין, לבתר כיון דנחתי, מתפרשן דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, וקב״ה מזווג לון לבתר, ולא אתייהיב זווגא לאחרא אלא לקב״ה בלחודוי, דאיהו ידע זווגא דלהון, לחברא לון כדקא יאות, זכאה הוא בר נש דזכי בעובדוי ואזיל באורח קשוט, בגין דאתחבר נפש בנפש כמה דהוו מעקרא, דהא אי זכי בעובדוי, דא הוא בר נש שלים כדקא יאות, ובגין כך כתיב ופריו מתוק לחכי, דהוא בתקונא מברך, לאתברכא מניה עלמא, בגין דכלא בעובדין דבר נש תליא אי זכי אי לא זכי.

א״ר חזקיה, הכי שמענא דכתיב (הושע יד ט) ממני פריך נמצא, קב״ה אמר לה לכנסת ישראל, ממני ודאי פריך נמצא, פריי נמצא לא כתיב אלא פריך, ההוא תיאובתא דנוקבא דעביד נפש, ואתכליל בתוקפא דדכורא, ואתכליל נפש בנפש ואתעבידו חד, כליל דא בדא כדאמרן, לבתר אשתכחו תרווייהו בעלמא, ודא בחילא דדכורא אשתכח איבא דנוקבא, דבר אחר, בתיאובתא דנוקבא אשתכח איבא דדכורא, דאי לאו תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא, לא אתעבידו פירין לעלמין, הה״ד ממני פריך נמצא:

ויהי בימי אמרפל מלך שנער וגו׳-- רבי יוסי פתח, (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו וגו׳, האי קרא אוקמוה חברייא, אבל האי קרא ברזא דחכמתא איהו, דהא תנינן שבעה רקיעין עבד קב״ה לעילא, וכלהו לאשתמודע יקרא דקב״ה, וכלהו קיימין לאודעא רזא דמהימנותא עלאה, תא חזי אית רקיעא עלאה סתים, לעילא מנייהו דאינון שבעה, ודא הוא רקיעא דדבר לון ונהיר לון לכלהו, ודא לא אתיידע, וקיימא בשאלתא, דלא ידיעא, בגין דאיהו סתים ועמיק, וכלא תוהין עליה, ובגין כך אקרי מ״י כמה דאוקמוה, דכתיב (איוב לח כט) מבטן מי יצא הקרח ואתמר.

והאי הוא רקיעא עלאה

דף פו עמוד א

דקיימא על כל אינון שבעה, ואית לתתא רקיעא דאיהו תתאה מכלהו ולא נהיר, ובגין דאיהו תתאה דלא נהיר, ההוא רקיעא דעלייהו אתחבר ביה ואלין תרין אתוון כליל לון בגויה, ואקרי ים דההוא רקיעא עלאה דאקרי מ״י, בגין דכל אינון רקיעין אחרנין אתעבידו נחלין ועאלין לגביה וכדין איהו ים עלאה, ועבד איבין ונונין לזנייהו, ועל דא אמר דוד (תהלים קד כה) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר, חיות קטנות עם גדולות. ועל דא כתיב (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו, מי העיר ממזרח, דא אברהם, צדק יקראהו לרגלו, (נ״א דא שרה, ד״א צדק יקראהו לרגלו וגו׳) דא הוא רקיעא תתאה דכלהו רקיעין דאתעביד ים, יתן לפניו גוים, מאן, האי הוא רקיעא תתאה דאמרן, דעביד נוקמין ואפיל שנאין, ובהאי אשתבח דוד ואמר, (תהלים יח מא) ואויבי נתתה לי עורף ומשנאי אצמיתם, (ישעיה מא ב) יתן לפניו גוים, אלין אינון עמין דהוה רדיף עליהון אברהם, וקב״ה הוה קטיל לון, (מלכים ירד, (מאי ירד אלא) אלין מלכין דממנן לעילא עלייהו, יתן לפניו גוים, אלין עמין דלתתא) ומלכים ירד, אלין ממנן רברבן דלעילא, דכד עביד קב״ה דינא בעלמא (ד״א, בעמא), בכלא עביד דינא בעילא ותתא. ירדפם יעבור שלום, אורח ברגליו לא יבא, (שם) ירדפם דא אברהם, דאברהם הוה רדיף לון, וקב״ה הוה עבר קמיה וקטיל לון, דכתיב יעבור שלום, דא קב״ה דאקרי שלום. אורח ברגליו לא יבא, וכי סלקא דעתך דהוה אברהם אזיל בגו ענני, או בגו סוסוון ורתיכין, אלא אורח ברגליו לא יבא, דלא הוה אזיל קמיה דאברהם לא מלאכא ולא שליחא, אלא קב״ה בלחודוי, דכתיב אורח ברגליו, מאן רגליו אלין מלאכין, דאינון תחותוי דקב״ה, כמה דאת אמר (זכריה יד ד) ועמדו רגליו ביום ההוא וגו׳.

דבר אחר, מי העיר ממזרח תא חזי בשעתא דקב״ה אתער עלמא לאייתאה לאברהם ולקרבא ליה לגביה, האי אתערותא בגין דזמין יעקב למיפק מניה, ולקיימא תריסר שבטין כלהו זכאין קמיה דקב״ה, צדק יקראהו לרגלו, דקב״ה הוה קרי ליה תדיר מן יומא דאתברי עלמא, כמה דאת אמר (ישעיה מא ד)

קורא הדורות מראש, ובגין כך צדק יקראהו ודאי, לרגלו, לאתחברא ביה בפולחניה, ולקרבא ליה לגביה, כמה דאת אמר (שמות יא ח) העם אשר ברגליך.

דבר אחר, מי העיר ממזרח, דמתמן שרותא דנהורא לאנהרא, בגין דדרום ההוא תוקפא דנהורא דיליה מגו מזרח איהו, ועל דא מי העיר ההוא נהורא דדרום, ממזרח, בגין דאיהו נטיל ואתזן בקדמיתא, ותיאובתא דההוא רקיעא עלאה למיהב ליה למזרח, צדק יקראהו לרגלו, דא מערב, דאיהו קרי ליה תדיר ולא שכיך, כמה דאת אמר (תהלים פג ב) אלהי״ם אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, בגין דמערב אתער תדיר לגביה, יתן לפניו גוים ומלכים ירד, דהא מניה קביל תוקפא לאכנעא כל אינון עמין דעלמא.

רבי יהודה אמר, (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח, דא אברהם, דלא נטיל אתערותא לגבי קב״ה אלא ממזרח, בגין דחמא שמשא דנפיק בצפרא מסטרא דמזרח, נטיל אתערותא לנפשיה דאיהו קב״ה, אמר דא הוא מלכא דברא יתי, ופלח ליה כל ההוא יומא, לרמשא חמא שמשא דאתכניש, (וירחא נפקת) וסיהרא נהרא, אמר דא הוא ודאי דשליט על ההוא פולחנא דפלחית כל האי יומא, דהא אתחשך קמיה ולא נהיר, פלח ליה כל ההוא ליליא, לצפרא חמא דאזלא חשוכא ואתנהיר סטרא דמזרח, אמר ודאי כל אלין מלכא אית עלייהו, ושליט דאנהיג לון, כיון דחמא קב״ה תיאובתא דאברהם לגביה, כדין אתגלי עלוי ומליל עמיה, דכתיב צדק יקראהו לרגלו דמליל עמיה ואתגלי עליה.

רבי יצחק פתח, (שם מה יט) **דובר צדק מגיד מישרים** --

דף פו עמוד ב

קב״ה כל מלוי אינון בקושטא, ועביד מישרים, במה עביד מישרים, בגין דכד ברא קב״ה עלמא לא הוה קאים, והוה מתמוטט להכא ולהכא, א״ל קב״ה לעלמא מה לך דאת מתמוטט, א״ל רבונו של עולם לא יכילנא למיקם דלית בי יסודא על מה דאתקיים, א״ל הא אנא זמין למיקם בך חד צדיק דאיהו אברהם די ירחים לי, מיד קאים עלמא בקיומיה, הה״ד (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם, אלא באברהם, באברהם מתקיים עלמא.

אמר רבי חייא, (ישעיה מה יט) מגיד מישרים, דהא אתיב ליה עלמא לקב״ה, ההוא אברהם זמין הוא דיפקון מניה בנין דיחריבו מקדשא ויוקידו אורייתא, (נ״א לנפקא מניה ישמעאל, א״ל הא יצחק, א״ל זמין למיפק מניה עשו חייבא דיחרב בי מקדשא ויוקיד אורייתא), אמר ליה זמין חד בר נש למיפק מניה דאיהו יעקב, ויפקון מניה תריסר שבטין כלהו זכאין, מיד אתקיים עלמא בגיניה, הה״ד מגיד מישרים.

רבי אלעזר אמר, הא אתערנא וידבר ויגד ויאמר, כלהו לטעמייהו מתפרשן, וידבר איהו באתגליא דרגא דלבר, דלאו איהו דרגא פנימאה כאינון דרגין עלאין, ודא איהו (שם) דובר צדק ויגד איהו רמז לדרגא פנימאה עלאה דשלטאה על דבור, ודא הוא מגיד מישרים, מאן מישרים דא דרגא עלאה דיעקב שרייא ביה, הה״ד (תהלים צט ד) אתה כוננת מישרים, ובגין כך מגיד כתיב ולא כתיב דובר, א״ר יצחק והא כתיב (דברים ד יג) ויגד לכם את בריתו א״ל הכי הוא ודאי, איהו דרגא דשלטא על תתאה דאיהו דובר צדק, וכלא (בה) איהו (נ״א לאשתלא איבא) לאסתכלא (איכא) הכא, (נ״א אתיא), תא חזי דאע״ג דדבור איהו תתאה, לא תימא דלאו עלאה איהו, אלא ודאי דבור מלייא איהו מכלא ודרגא עלאה איהו, וסימניך (שם לב מו) כי לא דבר רק הוא מכם.

רבי אלעזר הוה אזיל לבי חמוי, והוו עמיה רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה, אמר רבי אלעזר, הא חמינא דאתערותא דלעילא לאו איהו אלא כד אתער לתתא, דהא אתערותא דלעילא בתיאובתא דלתתא תלייא (מלתא), פתח ואמר, (תהלים פג ב) אלהי״ם אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, דא הוא אתערותא דלתתא בגין לשלטאה, אמר דוד, אלהי״ם אל דמי לך, לאתערא לגבי עלאה ולאתחברא גבי ימינא, מאי טעמא, בגין (שם ג) כי הנה אויביך יהמיון וגו׳, (וכתיב) כי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרותו, ובגין כך אלהי״ם אל דמי לך לאתערא לגבי עילא, דהא כדין אתערת ימינא וקטירת לה בהדה, וכד אתקשרת בימינא, כדין אתבר שנאין, דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו״ה נאדרי בכח, ימינך יהו״ה תרעץ אויב.

ותא חזי, בשעתא דאתחברו כל אינון מלכין לאגחא קרבא עליה דאברהם, אתייעטו לאעברא ליה מן עלמא, וכיון דשלטו בלוט בר אחוה דאברהם מיד אזלו, דכתיב ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם וילכו, מאי טעמא, בגין דדיוקניה דלוט הוה דמי לאברהם, ובגין כך וילכו, דכל ההוא קרבא בגיניה הוה, מאי טעמא, בגין דהוה אברהם אפיק בני עלמא מפולחנא נוכראה, ואעיל לון בפולחנא דקב״ה, ותו קב״ה אתער לון בעלמא בגין לגדלא

שמא דאברהם בעלמא, ולקרבא ליה לפולחניה, ורזא דמלה, כיון דאברהם אתער למרדף אבתרייהו, כדין אלהי״ם אל דמי לך, עד דאתקשר כולא באברהם, וכד אתקשר כולא באברהם, כדין אתברו כלהו מלכין מקמיה כדקא אמרן, דכתיב ימינך יהו״ה תרעץ אויב וגו׳:

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים עו ג) ויהי בשלם סכו וגו׳, תא חזי כד סליק ברעותא דקב״ה למברי עלמא, אפיק חד שלהובא דבוצינא דקרדינותא, ונשף זיקא בזיקא, חשכאת ואוקידת, ואפיק מגו

דף פז עמוד א

סטרי תהומא חד טיף וחבר לון כחד וברא בהו עלמא.

ההוא שלהובא סליק ואתעטרא בשמאלא, וההוא טיף סליק ואתעטר בימינא, סלקו חד בחד, אחלפו דוכתי דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, דנחית סליק ודסליק נחית, אתקטרו דא בדא נפיק מבינייהו רוח שלים כדין אינון תרין סטרין אתעבידו חד, ואתייהיב בינייהו, ואתעטרו חד בחד, כדין אשתכח שלם לעילא ושלם לתתא, ודרגא אתקיים, אתעטרת ה״א בוא״ו, וא״ו בה״א, כדין סלקא ה״א ואתקשרא בקשורא שלים, כדין ומלכי צדק מלך שלם, מלך שלם ודאי, מלך איהו דשליט בשלימו, אימתי איהו מלך שלם, ביומא דכפורי דכל אנפין נהירין.

(דבר אחר: **ומלכי צדק מלך שלם** -- אמר רבי שמעון בעא קב״ה למיפק כהונתא משם, כמה דאת אמר ברוך אברם לאל עליון, כיון דאקדים ברכתא דאברהם לברכתא דמריה, אמר ליה אברהם, וכי מקדימין ברכתא דעבדא לברכתא דמריה, מיד אתיהיבת כהונתא לאברהם, דכתיב (תהלים קי א) נאם יהו״ה לאדוני שב לימיני, וכתיב בתריה נשבע יהו״ה ולא ינחם אתה כהן לעולם, על דברתי מלכי צדק, דכתיב והוא כהן לאל עליון, ואין זרעו כהן).

דבר אחר: **ומלכי צדק**-- דא עלמא בתראה; **מלך שלם**-- דא עלמא עלאה, דאתעטר חד בחד בלא פרודא, תרין עלמין כחדא, ואפילו עלמא תתאה כלא הוא חד וחד מלה איהו; **הוציא לחם ויין**-- דתרין אלין ביה; **והוא כהן לאל עליון**-- משמש עלמא לקבל עלמא, והוא כהן דא ימינא, לאל עליון עלמא עלאה, ובגין כך בעי כהנא לברכא עלמא.

תא חזי ברכאן (ד״א, ל״ג כד) נטיל האי עלמא תתאה, כד אתחבר בכהנא רבא, כדין ויברכהו, ויאמר ברוך אברם (וגו׳) לאל עליון, הכי הוא ודאי, כגוונא דא בעי כהנא לתתא לקשרא קשרין, ולברכא האי דוכתא, בגין דיתקשר בימינא, לאתקשרא תרין עלמין כחד.

ברוך אברם -- רזא דמלה תקונא דברכאן איהו, ברוך אברם, כמה דאמרינן ברוך אתה, לאל עליון, יהו״ה אלהינ״ו, קונה שמים וארץ, מלך העולם, והאי קרא רזא דברכאן איהו, (ובגין כך) ויברכהו מתתא לעילא, וברוך אל עליון (אשר מגן צריך בידיך), מעילא לתתא, ויתן לו מעשר מכל, לאתדבקא באתר דקשורא אתקשר לתתא.

עד דהוו אזלי, אערע בהו רבי ייסא וחד יודאי בהדיה, והוה אמר ההוא יודאי, (שם כה א) לדוד אליך יהו״ה נפשי אשא, לדוד, וכי אמאי לא כתיב מזמור לדוד, או לדוד מזמור, אלא בגין דרגיה קאמר לדוד תושבחתא דאמר בגיניה, אליך יהו״ה נפשי אשא, אליך יהו״ה לעילא, נפשי, מאן נפשי (אשא) דא דוד, (הוא) דרגא קדמאה דקאמרן, אשא, אסלק, כמה דאת אמר (שם קכא א) אשא עיני אל ההרים, בגין דכל יומוי דדוד הוה משתדל לסלקא דרגיה, לאתעטרא לעילא, ולאתקשרא תמן בקשורא שלים כדקא יאות. כגוונא דא, (שם קג א) לדוד ברכי נפשי את יהו״ה, בגין דרגיה קאמר, ומאי אמר ברכי נפשי את יהו״ה, את לאתקשרא בקשורא לעילא, וכל קרבי, מאן קרבי, אלין שאר חיון ברא דאקרון קרבים, כמה דאת אמר (שיר ה ד) ומעי המו עליו, דבר אחר, ברכי נפשי בגיניה קאמר, את יהו״ה, דא שלימו דכלא, את יהו״ה כללא דכלא.

א״ל רבי אלעזר לרבי ייסא, חמינא לך דהא עם שכינתא קאתית ואתחברת, א״ל הכי הוא ודאי, ותלת פרסי הוא דאזילנא בהדיה, ואמר לי כמה מלי מעלייתא, ואנא אגירנא ליה ליומא דא, ולא ידענא דאיהו בוצינא דנהיר כדחמינא השתא, א״ל רבי אלעזר להההוא יודאי מה שמך, א״ל יועזר, א״ל יועזר ואלעזר (מלה חדא) יתיבו כחדא, יתבו גבי חד טנרא

דף פז עמוד ב

בההוא חקל.

פתח ההוא יודאי ואמר (ישעיה מג כה) **אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכור** - מאי טעמא תרי זמני ״אנכי אנכי״? אלא חד בסיני וחד בשעתא דברא עלמא דכתיב (שמות כ ב) אנכי יהו״ה אלהיך, דא הוא בסיני, וחד כד ברא עלמא, דכתיב (ישעיה מה יב) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי, הוא, בגין לאחזאה דלא הוי פרודא בין עילא ותתא מוחה פשעיך, מעביר פשעיך לא כתיב, אלא מוחה, בגין דלא יתחזון לעלמין, למעני, מאי למעני, בגין אינון רחמין דתליין בי, דכתיב (דברים ד לא) כי אל רחום יהו״ה אלהיך וגו׳

דבר אחר: **מוחה פשעיך למעני** - תא חזי חייבי עלמא עבדין פגימותא לעילא, דכד אינון חובין סלקין, רחמין ונהירו עלאה ויניקו דברכאן לא נחית לתתא והאי דרגא לא נטיל ברכאן דלעילא לינקא לתתא, ובגין כך למעני, בגין דלא יתמנעון ברכאן לינקא (ליה) לכלא. כגוונא דא (שם לב לט) ראו עתה כי אני אני הוא, לאחזאה דלא הוי פרודא בין עילא ותתא, כמה דאתמר.

תא חזי, כגוונא דא כד אשתכחו זכאין בעלמא, אתערו ברכאן לעלמין כלהו, כיון דאתא אברהם אתער ברכאן לעלמא, דכתיב ואברכך והיה ברכה, מאי והיה ברכה, רמז דישתכחון בגיניה ברכאן לעילא ולתתא, דכתיב ונברכו בך וגו׳, וכתיב ואברכה מברכיך, אתא יצחק אודע לכלא דאית דין ואית דיין לעילא לאתפרעא מרשיעיא, ואיהו אתער דינא בעלמא, בגין דידחלון ליה לקב״ה כל בני עלמא, אתא יעקב ואתער רחמי בעלמא, ואשלים מהימנותא בעלמא כדקא חזי.

ביומי דאברהם מה כתיב, ומלכי צדק מלך שלם, דאתעטרת כרסייא בדוכתיה, וכדין אשתכח מלך שלם, בלא פגימו כלל. הוציא לחם ויין, דאפיק מזונין לעלמין כלהו כדקא חזי, הוציא לחם ויין, דלא אתמנעו ברכאן מכלהו עלמין, הוציא, כמה דאת אמר (בראשית א כד) תוצא הארץ מדרגין דלעילא אפיק מזונין וברכאן לעלמין כלהו, והוא כהן לאל עליון, דאשתכח כלא בשלימו עלאה כדקא חזי, לאחזאה כמה דחייביא עבדי פגימו בעלמא ומנעי ברכאן, הכי נמי בגין זכאין אתיין ברכאן לעלמא, ובגינייהו אתברכאן כל בני עלמא:

ויתן לו מעשר מכל -- מאי מעשר מכל, מאינון ברכאן דנפקי מכל, בגין דאיהו אתר דכל ברכאן דנחתי לעלמא מתמן נפקי. דבר אחר, ויתן לו מעשר מכל, קב״ה יהב ליה מעשרא, ומאן איהו דא דרגא דכל פתחין דמהימנותא וברכאן דעלמא ביה קיימי, ואיהו מעשר, ואיהו חד מעשרה, ואיהו עשרה ממאה, מכאן ולהלאה עאל אברהם בקיומא דלעילא כדקא חזי. א״ל רבי אלעזר שפיר קא אמרת.

אמר ליה רבי אלעזר מאי עבידתך, אמר ליה קרינא דרדקי באתרי, והשתא אתא רבי יוסי דכפר חנין למתא, וסליקו לון מגבאי, ואותבו לון לגביה, והוו יהבין לי כל בני מתא אגרא, כההוא זמנא דדרדקי הוו גבאי, ואסתכלנא בנפשאי דלא אתחזי לי לאתהני מנייהו למגנא, ואגירנא גרמאי בהדי (דההוא) דהאי חכים, א״ר אלעזר, ברכאן דאבא אצטריכו הכא, קמו אתו קמיה דרבי שמעון, (לבתר) והוה יתיב ולעי כל יומא קמיה דרבי שמעון, ויומא חד הוה עסיק בנטילת ידים קמיה, אמר כל מאן דלא נטיל ידוי כדקא יאות, אע״ג דאתענש לעילא אתעניש לתתא, ומאי עונשיה לתתא, דגרים ליה לגרמיה מסכנותא, וכמה דעונשיה כך, הכי הוא זכי מאן דנטיל ידוי כדקא יאות, דגרים לגרמיה ברכאן דלעילא, דשראן ברכאן על ידוי כדקא יאות, ואתברך בעותרא.

דף פח עמוד א

לבתר אקדים רבי שמעון חמא ליה דאנטל ידוי במיא, ונטיל לון בשיעורא סגייא דמיין, א״ר שמעון, מלא ידיו מברכותיך, וכך הוה, מההוא יומא ולהלאה אתעתר, ואשכח סימא והוה לעי באורייתא, ויהיב מזונא למסכני כל יומא, והוה חדי עמהון ומסבר לון אנפין נהירין, קרא עליה רבי שמעון, ואתה תגיל ביהו״ה בקדוש וגו׳. (חסר):

אחר הדברים האלה היה דבר יהו״ה אל אברם וגו׳ - רבי יהודה פתח, (שיר ז יא) אני לדודי ועלי תשוקתו, הא אוקמוה, אבל באתערותא דלתתא אשתכח אתערותא לעילא, דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא, וברכאן דלעילא לא משתכחי אלא במה דאית ביה ממשא, ולאו איהו ריקניא. מנלן מאשת עובדיהו, דאמר לה אלישע (מ״ב ד ב) הגידי לי מה יש לך בבית, דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקניא, ולא באתר ריקניא, מה כתיב, ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן, מאי אסוך, אלא א״ל שיעורא דהאי משחא לאו איהו אלא כדי משיחת אצבעא זעירא, אמר לה נחמתני, דהא לא ידענא היאך ישרון ברכאן דלעילא בדוכתא ריקניא, אבל השתא דאית לך שמן, דא הוא אתר לאשתכחא ביה ברכאן. מנלן, דכתיב (תהלים קלג ב) כשמן הטוב וגו׳, וסיפיה מה כתיב, (שם) כי שם צוה יהו״ה את הברכה חיים עד העולם, ובאתרא דא שראן ברכאן, (ואתמר) ואי תימא (שם) כטל חרמון שיורד על הררי ציון, ולא כתיב שמן אלא טל, אלא איהו שמן ואיהו טל, ההוא טל הוא איהו דאטיל קב״ה ממשחא עלאה. דההוא שמן נפק לסטרא

דימינא, ותרין אינון יין ושמן ואזלי לתרין סטרין, יין לסטר שמאלא, שמן לסטר ימינא, ומסטרא דימינא נפקי ברכאן לעלמא, ומתמן אתמשח מלכותא קדישא, ובגין דשמן הוה אתתקן לתתא בקדמיתא, שמן אזדמן לעילא אריקו דברכאן.

תא חזי מאתערותא

סתרי תורה

סתרי תורה: אחר הדברים האלה וגו׳ -- אלין פתגמי אורייתא, דכתיב (דברים ה יט) את הדברים האלה דבר יהו״ה אל כל קהלכם, מה להלן פתגמי אורייתא, אוף הכא פתגמי אורייתא, בתר דאשתדל בר נש בהאי עלמא בדברים האלה, קודשא בריך הוא מבשר ליה ואקדים לה לנשמתא שלם, (בשורות טובות), הה״ד אל תירא אברם אנכי מגן לך, מכל זיינין בישין דגיהנם, שכרך הרבה מאד, בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא, זכי ואחסין ירותת אחסנתא בעלמא דאתי, כמה דכתיב (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש, מאי י״ש, (דא י״ש מאין, תלת עשר נהרי דאפרסמונא דכיא (מכולן), דיהבי ליה אחסנתא עלאה בעלמא דאתי) (נ״א דא עלמא דאתי), ואוצרותיהם אמלא בהאי עלמא, מעותרא ומכל טיבו דעלמא, מאן דאזיל לימינא זכי לעלמא דאתי, ומאן דאזיל לשמאלא הא עותרא בעלמא דין.

(דאית שמאלא קדישא, ואית שמאלא מסאבא, ודא הוא דאמרינן, מאן דמתעסק באורייתא יהבי ליה אורך ימים בעלמא דאתי, ויהבי ליה עושר וכבוד בעלמא דין, שנאמר (משלי ג יד) אורך ימים בימינה וגו׳, ומאן דיתרעי דיתהני גופא בעלמא דין, ולא אתעסק באורייתא ובעובדין טבין, יהבי ליה עותרא בעלמא דין מסטרא דשמאלא, מסטרא דיצר הרע, ובעותרא דא עביד ביש וירית גיהנם, ואי תימא, וכי לא אית בעלמא דין עותרא מסטרא דקדושה, אין, דכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, ודא הוא עותרא טבא דמסטרא דקדושה).

רבי אבא כד אתא מהתם, הוה מכריז מאן בעי עותרא, ומאן בעי אורכא דחיי בעלמא דאתי, ייתי וישתדל באורייתא, הוו מתכנשין כולי עלמא לגביה, רווק חד הוה בשיבבותיה, יומא חד אתא לגביה, אמר ליה רבי בעינא למלעי באורייתא כדי שיהיה לי עותרא, אמר ליה הא ודאי, אמר ליה מה שמך, אמר ליה יוסי, אמר לון לתלמידוי דיקרון ליה רבי יוסי מארי דעותרא ויקרא, יתיב ואתעסק באורייתא, ליומין הוה קאים קמיה, אמר ליה רבי אן הוא עותרא. אמר

דף פח עמוד ב

דהאי שמן דלעילא, קאים לארקא על דוד ושלמה, לאתברכא (על) בנוי, מנא לן, דכתיב ויעמוד השמן, כתיב הכא ויעמוד, וכתיב התם (ישעיה יא י) שורש ישי אשר עומד לנס עמים. תא חזי משלחן דלחם הפנים, דברכאן נפקין מתמן ומזונא לעלמא, לא בעי לאשתכחא ריקניא אפילו רגעא חדא, בגין דלא יסתלקון ברכאן מתמן, אוף הכי לא מברכין על שלחן ריקניא, דהא ברכאן דלעילא לא שריין על שלחן ריקניא. תא חזי מה כתיב, אני לדודי ועלי תשוקתו, אני לדודי בקדמיתא ולבתר ועלי תשוקתו אני לדודי לאתקנא ליה דוכתא בקדמיתא, ולבתר ועלי תשוקתו, דבר אחר, אני לדודי, דהא תנינן שכינתא לא אשתכחת עמהון דחייביא, כיון דאתי בר נש לאתדכאה ולמקרב גביה דקב״ה, כדין שכינתא שריא עליה, הה״ד אני לדודי בקדמיתא, ועלי תשוקתו לבתר, אתי בר נש לאתדכאה מדכאין ליה.

תא חזי אחר הדברים האלה, דרדף אברהם בתר אלין מלכין, וקטיל לון קב״ה, הוה אברהם תוהא, אמר דילמא ח״ו גרענא ההוא אגרא דהוינא אהדר בני נשא לגבי קב״ה, ואחידנא בהו לקרבא לון לגביה, והשתא אתקטילו בני נשא על ידי, מיד א״ל קב״ה אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה וגו׳, אגרא קבילת עלייהו, דהא כלהו לא יזכון לעלמין.

היה דבר יהו״ה אל אברם במחזה לאמר, מאי במחזה, אלא בההוא חיזו דרגא דכל דיוקנין אתחזיין ביה, אמר רבי שמעון תא חזי, עד לא אתגזר אברהם הוה חד דרגא מליל עמיה, ומאן איהו דא מחזה, דכתיב (במדבר כד טז) מחזה שדי יחזה, כיון דאתגזר, הוו כלהו דרגין שראן על האי דרגא וכדין מליל עמיה, הדא הוא

סתרי תורה

שמע מינה דלאו לשם שמים קא עביד, ועאל לאדריה, שמע חד קלא דהוה אמר לא תענשיה, (תוב לגביה) דגברא רבא ליהוי, תב לגביה, אמר ליה תיב ברי תיב, ואנא יהיבנא לך עותרא.

אדהכי אתא גברא חד, ומאנא דפז בידיה, אפקיה ונפל נהורא בביתא, אמר ליה רבי בעינא למזכי באורייתא, ואנא לא זכינא, ובעינא מאן דישתדל באורייתא בגיני, דהא אית לי עותרא סגי, דקא שבק לי אבא, דכד יתיב על פתוריה הוה מסדר עליה תליסר כסי מאלין, ובעינא למזכי באורייתא, ואנא יהיבנא עותרא, אמר ליה לההוא רווק, תשתדל באורייתא ודא יהיב לך עותרא, יהב ליה ההוא כסא דפז, קרא עליה רבי אבא (איוב כח יז) לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז, יתיב ולעא באורייתא, וההוא בר נש הוה יהיב ליה עותרא.

ליומין עאל חמידו דאורייתא במעוי, יומא חד הוה יתיב והוה בכי, אשכחיה רביה דהוה בכי, אמר ליה על מה קא בכית, אמר ליה ומה מנחנא חיי דעלמא דאתי בגין האי, לא בעינא אלא למזכי לגבאי, אמר השתא שמע מינה דהא לשם שמים קא עביד, קרא ליה לההוא גברא, אמר ליה טול עותרך, והב ליה ליתמי ולמסכני, ואנא יהיבנא לך חולק יתיר באורייתא בכל מה דאנן לעאן, אהדר ליה רבי יוסי ההוא כסא דפז, ועד יומא לא אעדי שמיה ומן בנוי בן פזי, והיינו רבי יוסי בן פזי, וזכה לכמה אורייתא הוא ובנוי (בגין דלעא באורייתא), דלית לך אגר טב בעלמא כמאן דלעי באורייתא (ומקיימה):

אחר הדברים האלה היה דבר יהו״ה אל אברם במחזה לאמר וגו׳ -- בכל אתר דכתיב באורייתא במחזה, דא שמא דאתגלי לאבהן ומאן איהו שד״י, שנאמר וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, כמה דאת אמר (במדבר כד טז) אשר מחזה שדי יחזה, ודא איהי חיזו דכל חזוון עלאין אתחזיין מגויה, כהאי מראה דכל דיוקנין אתחזיין ביה, וכלא חד, מראה מחזה חד הוא, דא תרגום, ודא לשון הקודש.

אמר רבי יוסי, סגיאין אינון באורייתא, ועל דא הוו ליה רשו לאונקלוס לתרגם, בההוא לישנא דגלי קודשא בריך הוא באורייתא, ולישנא דא סתים איהו מגו מלאכי עלאי, במחזה (דהא) דהוה סתים ממלאכי עלאי, דלא ידעי בדא כד ממליל ביה באברהם, מאי טעמא, בגין דאברהם לא הוה מהול והוה ערל סתים בשרא, ובגין כך הוה סתים מנייהו בלשון תרגום, כגוונא דא בלעם דכתיב

דף פט עמוד א

דכתיב (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ועד לא אתגזר לא הוו אינון דרגין שראן עלוי למללא.

ואי תימא דהא בקדמיתא כתיב וירא יהו״ה אל אברם, וכתיב ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה וכתיב ויבן שם מזבח הא הכא אינון דרגין עלאין, והשתא אמרן דעד לא אתגזר לא הוו אינון דרגין עלאין שראן על האי דרגא למללא עמיה, תא חזי בקדמיתא יהב קב״ה חכמה לאברהם, למנדע חכמה לאתדבקא ביה, וידע רזא דמהימנותא, אבל למללא עמיה לא הוה אלא האי דרגא תתאה בלחודוי, כיון דאתגזר כלהו דרגין עלאין הוו שראן על האי דרגא תתאה בגין למללא עמיה, וכדין אסתלק אברהם בכלא כמה דאתמר. תא חזי עד לא אתגזר בר נש, לא אתאחיד בשמא דקב״ה, כיון דאתגזר עאל בשמיה ואתאחיד ביה, ואי תימא אברהם אתאחיד ביה עד לא אתגזר, הכי הוא דאתאחיד ביה ולא כדקא יאות, דהא מגו רחימותא עלאה דרחים ליה קב״ה קריב ליה, לבתר פקיד ליה דיתגזר, ואתייהיב ליה ברית קשורא דכלהו דרגין עלאין, ברית קשורא לאתקשרא כלא כחדא לאכללא דא בדא, ברית קשורא דכלא אתקשר ביה ובגין כך אברהם עד לא אתגזר, מלוי לא הוה עמיה אלא במחזה כמה דאתמר. תא חזי בשעתא דברא קב״ה עלמא, לא אתברי אלא על ברית, כמה דאת אמר בר״א שי״ת ברא אלהי״ם, והיינו (ד״א, ל״ג ברית) דעל ברית קיים קב״ה עלמא, וכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, דהא ברית קשורא איהו דיומא וליליא ולא מתפרשאן. אמר רבי אלעזר, כד ברא קב״ה עלמא על תנאי הוה, דכד ייתון ישראל אם יקבלון אורייתא יאות, ואם לאו הרי אנא אהדר לכו לתהו ובהו, ועלמא לא אתקיים עד דקיימו ישראל על טורא דסיני וקבילו אורייתא, וכדין אתקיים עלמא, ומההוא יומא ולהלאה קב״ה ברי עלמין, ומאן אינון, זווגין דבני נשא, דהא מההוא זמנא קב״ה מזווג זווגין ואומר בת פלוני לפלוני, ואלין אינון עלמין דהוא ברי. תא חזי אנכי מגן לך, אנכי דא הוא דרגא קדמאה דאתאחיד ביה בקדמיתא:

סתרי תורה

אשר מחזה שדי יחזה, יחזה סתים הוה מלה מגו מלאכי השרת, בגין דלא יהא לון פטרא, דקודשא בריך הוא ממלל בההוא ערל מסאבא, דהא מלאכי קדישי לא (יקרון) נזקקין בלשון תרגום.

אי תימא דלא ידעי, והא גבריאל אוליף ליוסף ע׳ לשון, ותרגום חד מע׳ לשון הוא, אלא מנדע ידעי, אבל לא נזקקין תנן, דלא חיישי ולא משגיחין עליה, דהא מאיס איהו קמייהו מכל שאר לשון, ואי תימא הואיל ומאיס איהו ממלאכי עלאי, אמאי תרגם אונקלוס אורייתא בהאי לשון, ויונתן בן עוזיאל המקרא, אלא מאיס הוא קמייהו, והכי אצטריך, דלית קנאה למלאכי עלאי בהדייהו דישראל יתיר, ועל דא תרגום תורה ומקרא כך, ולאו מאיס איהו,

דהא בכמה דוכתי קודשא בריך הוא כתיב באורייתא הכי, ובגין כך סתים איהו מגו מלאכי עלאי קדישי, ועל דא אתגלי ביה באברהם באורח סתים, דלא ישגחון ביה מלאכין קדישין, ולא יהא לון פטרא, דקודשא בריך הוא אתגלי על בר נש ערל.

אימתי אתגלי ליה באתגליא דמלאכי עלאי, כד יהיב ליה ברית קיימא קדישא, דכתיב וידבר אתו אלהי״ם לאמר, אלקהי״ם שמא דקודשא, ולא כתיב במחזה, שמא באתגלייא, לאמר, מאי לאמר, לאמר ולאכרזא בכל לשון, דלא תהא באתכסיא, ולאו בלישנא אחרא, אלא בלישנא דכלא משתעיין ביה, דיכלי למימר דא לדא, ולא יכלי לקטרגא ולמימר פטרא, ועל דא וידבר אתו אלהי״ם לאמר, אלהי״ם ולא מחזה, בגין דהוה מעייל ליה בברית קיימא קדישא, וקריב ליה לגביה.

רבי יהודה אמר, בגין כך את ה׳ לא אתיהיב ליה עד דאתגזר, מאי טעמא, דאיהי ממש ברית אקרי, ועל דא כיון דעאל בברית כדין אתייהיבת ליה את ה״א, דכתיב אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים, ולא יקרא עוד את שמך אברם וגו׳.

אחר הדברים האלה - רבי חייא הוה אזיל למחמי לרבי אלעזר, פגע ביה רבי חגאי, אמר ליה האי ארחא דמתקנא קמיה דמר לאן איהו אזיל, אמר ליה למחמי לרבי אלעזר, אמר ליה ואנא נמי איזיל בהדך, אמר ליה אי תיכול למסבר סברא למאי דתשמע זיל, ואי לאו תוב אבתרך, אמר ליה לא ליחוש מר להאי, דהא אנא שמענא כמה רזי דאורייתא ויכילנא למיקם בהו.

פתח רבי חגאי ואמר, מאי דכתיב (במדבר כח ב) **את קרבני לחמי לאשי וגו׳**?

דף פט עמוד ב

סתרי תורה

את קרבני, דא קרבן בשרא דאתקרב לכפרא, דמא על דמא, בשרא על בשרא, בגין דכל קרבנין לאו מתקרבין אלא על בשרא לכפרא על בשרא, והכי שמענא, אי בר נש חטא בהמה מה חטאה, דקודשא בריך הוא אמר (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן וגו׳, אמאי, אלא קודשא בריך הוא עבד רוח בני נשא ורוח הבהמה, ואפריש דא מן דא, ובגין כך (קהלת ג כא) רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה וגומר, ודאי מתפרשן דא מן דא, עד לא חטא אדם מה כתיב, (בראשית א כט) ויאמר אלהי״ם הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע וגו׳, וכתיב לכם יהיה לאכלה ולא יתיר, כיון דחטא ויצר הרע אשתאיב בגופא דיליה, ובכל אינון תולדין, עבד בהו דינא.

ולבתר אתא נח וחמא דהא גופא אתבני מאתרא דיצר הרע, אקריב קרבן כמה דאקריב אדם, מה כתיב (שם ח כא) וירח יהו״ה את ריח הניחח וגו׳, (וכתיב) כי יצר לב האדם רע מנעוריו, אמר קודשא בריך הוא, מכאן ולהלאה הואיל וגופא אשתאיב מההוא יצר הרע, יתענג גופא במה דאתחזי ליה ויכול בשרא, הה״ד כירק עשב נתתי לכם את כל, כד אכיל בשרא, מההוא בשרא אתענג בשרא דיליה, ואתערב דא בדא, ואתרבי גופא מניה, ומההוא ענג גופא חטא בכמה חטאין, אמר קודשא בריך הוא, כפרה על גופא בשרא, בשרא אכיל ובשרא אתרבי מיניה וביה חטא, בגין כך לכפרא על גופיה בשרא, ובשרא דאכיל בשרא עביד דמא לגופא, (בגין כך דמא דאשתאר מההוא בשרא דאכיל, בשרא עביד דמא לגופא), בגין כך דמא דאשתאר מההוא בשרא לבר, אתעתד לכפרא על דמא דאתעביד מההוא בשרא דיליה, דכתיב (ויקרא יז יא) כי הדם הוא בנפש יכפר.

כתיב קרבני, וכתיב קרבנכם, דכתיב (שם א ב) תקריבו את קרבנכם, מה בין האי להאי, אלא קרבני כגון שלמים דאתיין על שלום, קרבנכם כגון חטאות ואשמות דאתיין על חטא ואשם, בגין כך את קרבני בשרא, לחמי נהמא וחמרא, ריח דא קטרת, ניחחי דא נחת רוח דעביד כהנא ברעותא דשמא קדישא, וליואי ברעותא דשיר ושבחה, תשמרו להקריב לי במועדו, במועדו מאי הוי, אי תימא בכל יומא בבקר ובערב, מאי איהו במועדו, (נ״א, מאי אריא דאיהו מועדו), אלא מועדו, דשלטא בההוא זמנא רעוא, רעו דאשתכח לעילא בדרגא ידיעא, ועל דא כתיב במועדו.

כד קרבן אתקריב, כלא נטלין חולקא, ואתבדרן קליפין לכל סטרא, וייחודא אתקריב ואתייחד, ובוצינין אתנהרן, ואשתכח רעוא ורעו בכל עלמין, וקודשא בריך הוא אשתכח ברזא דיחודא חדא כדקא חזי, אתא רבי חייא ונשקיה, אמר ליה יאות אנת ברי מיני למיהך למחמי ליה לסבר אנפין דיומין.

(תו פתח ואמר, דוד מלכא דאיהו רביעאה, ואיהו אבן מאסו הבונים), (נ״א, אמאי דוד מלכא אחסין מלכותא, דאיהו רביעאה, דאיהו אבן מאסו הבונים).

אזלו, כד מטון לגביה, חמא לון יתבי על תרעא, אמר ליה לשמשא, זיל ואימא לון, האי כרסייא דתלת קיימין מהו כל אחד (ס״א כלא חד), אמרו ליה זיל ואימא ליה למר, דלאו למגנא אמר דוד מלכא דאיהו רביעאה, אבן מאסו הבונים. אמר ליה זיל ואימא לון, דאן געלו ביה בדוד, דאיהו אמר אבן מאסו הבונים, אהדר רבי חייא רישיה לגבי רבי חגאי, ואמר ליה שמעת בהאי מידי, אמר שמענא בהאי קרא, דכתיב (שיר א ו) בני אמי נחרו בי שמוני וגו׳, דהאי קרא שלמה מלכא אמרו, ועל דוד מלכא אתמר, כד דחו ליה אחוהי מנייהו. ותו שמענא, מאי חמא קודשא בריך הוא למיהב מלכותא ליהודה מכל אחוהי, אלא אתוון דשמיה חקיקן ביה, וקודשא בריך הוא יהב יקרא לשמיה, ובגין כך אחסין מלכותא.

ותו שמענא, יהודה הא אתוון דשמיה ודאי, ד׳ ליתיה אמאי, אלא דא דוד מלכא דאתקשר בשמיה מכל בני עלמא, דכתיב ובקשו את ה׳ אלהיהם ואת דוד מלכם וגו׳, הא דוד קשיר בשמיה, תו דאיהו קשר של תפלין ודאי, ד׳ דוד מלכא, (ד״א, קשר של תפלין ודאי), ובגין כך דוד אתקשר בשמיה.

עאלו, כיון דעאלו יתיבו קמיה, אשתיק רבי אלעזר ואינון אשתיקו, עאל רבי אלעזר לאדריה, שמע חד קלא דהוה אמר זיל ואימא לון מה דאינון בעיין, דכשרין אינון, אהדר לגבייהו, אמר לון אית מאן דשמע מלה לימא לי, אמרו ליה אנן מחכאן לאנהרא מגו צחותא דבוצינא עלאה, וסברא נסבר.

דף צ עמוד א

ויאמר אברם אדנ״י יהו״ה מה תתן לי -- אדנ״י, אל״ף דל״ת נו״ן יו״ד, אלהי״ם יו״ד ה״א וי״ו ה״א (נ״א אלהי״ם יהו״ה בניקוד אלהי״ם), אלא רזא דמלה, חבורא דתרין עלמין כחדא, עלמא תתאה ועלמא עלאה, מה תתן לי ואנכי הולך ערירי, דלית לי בר, ואוליפנא דכל מאן דלית ליה ברא בהאי עלמא אקרי ערירי, כמה דאת אמר (ויקרא כ כא) ערירים יהיו. ואברהם על מה אמר מלה דא דאמר מה תתן לי, כביכול כאילו לא האמין ביה בקב״ה, אלא אמר ליה קב״ה, אנכי מגן לך בהאי עלמא, שכרך הרבה מאד בעלמא דאתי, מיד אתער אברהם ברזא דחכמתא, ואמר מה תתן לי, דהא ידענא דלא קביל אגר למיעל ביה בההוא עלמא בר נש דלא אוליד בר, ועל דא אמר מה תתן לי ואנכי הולך ערירי, דהא לא תתן לי דלא זכינא ביה, מכאן דבר נש דלא זכי בבנין בהאי עלמא לא זכי בההוא עלמא לאעלא גו פרגודא. ואברהם הוה חמי באצטגנינות דיליה דלא יוליד, מה כתיב ויוצא אותו

סתרי תורה

פתח ואמר, (חבקוק ב כ) ויהו״ה בהיכל קדשו, הס מפניו כל הארץ, כד בעי קודשא בריך הוא למברי עלמא אסתכל גו מחשבה רזא דאורייתא ורשים רשימין ולא הוה יכיל למיקם, עד דברא תשובה דאיהי היכלא פנימאה עלאה רזא סתימא ותמן אתרשימו ואתציירו אתוון בגלופייהו.

כיון דאתברי דא, הוה מסתכל בהאי היכלא, ורשים קמיה ציורין דכל עלמא, דכתיב הס מפניו כל הארץ, רשים קמיה רשומין וציורין דכל עלמא, בעי למברי שמים מה עבד אסתכל באור קדמאה ואתעטף ביה וברא שמים, דכתיב (תהלים קד ב) עוטה אור כשלמה, ואחר כך נוטה שמים כיריעה. אסתכל למעבד עלמא תתאה, עבד היכלא אוחרא ועאל ביה, ומניה אסתכל ורשים קמיה כל עלמין לתתא וברא לון, הה״ד ויהו״ה בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ, ה״ס מפניו, ה״ס רשים קמיה כל נקודין דכל עלמא דאינון שתין וחמש כחושבן ה״ס, שתין אינון וחמש אינון, וכלהו רשים קמיה כד ברא עלמא, בגין כך יקרא דקודשא בריך הוא לאו איהו אלא לאינון דידעין ארחוי, ומהכין בה באורח קשוט כדקא יאות.

אדהכי דהוה משתעי בהדייהו, אתא נורא ואסחר ליה, ואינון יתבו לבר, שמעו חד קלא דהוה אמר, אי קדישא, הביאני המלך חדריו, בכל אינון חדרין דסבא דאנפין עולימא קדישא, (נ״א עולימתא קדישתא), דאתמסרו מפתחן דילהון בידיה, דכלהו מתקנן לך ולאינון דבגינך, ובחייך קדישא, כל חילא דשמיא נגילה ונשמחה בך, כד חמו אלין הכי, אזדעזעו ודחילו סגי נפל עלייהו, אמרי לית אנן חזיין להאי, נפוק מכאן ונהך לאורחין (אזלו), יתבו תמן כל ההוא יומא ולא יכילו למחמי ליה, אמרו לית רעותא דקודשא בריך הוא דניתיב הכא, נפקו מתמן ואזלי.

עד דהוו אזלי, פתח רבי חייא ואמר, (שם קג כ) ברכו יהו״ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו׳, זכאין אינון ישראל מכל שאר עמין דעלמא, דקודשא בריך הוא אתרעי בהו מכל שאר עמין, ועבד לון חולקיה ואחסנתיה, ועל דא יהיב לון אורייתא קדישא, בגין דכלהו הוו ברעותא חדא על טורא דסיני, ואקדימו עשיה לשמיעה, כיון דאקדימו עשיה לשמיעה, קרא קודשא בריך הוא לפמליא דיליה, אמר לון עד הכא אתון הויתון יחידאין קמאי בעלמא, מכאן ולהלאה הא בני בארעא חברים בהדייכו בכלא, לית לכו רשו לקדשא שמי עד דישראל יתחברון בהדייכו בארעא, וכלהו תהוון כחדא חברים לקדשא שמי, בגין דאקדימו עשיה לשמיעה, כגוונא דמלאכי עלאי עבדי ברקיעא, דכתיב ברכו יהו״ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, עושי דברו בקדמיתא, ולבתר לשמוע.

דבר אחר, ברכו יהו״ה מלאכיו, אלין אינון צדיקיא בארעא, דאינון חשובין קמי קודשא בריך הוא כמלאכי עלאי ברקיעא, בגין דאינון גבורי כח, דמתגברי על יצריהון, כגבר טב דמתגבר על שנאיה, לשמוע בקול דברו, דזכאן בכל יומא למשמע קלא מלעילא בשעתא דאצטריכו, השתא מאן יכיל למיקם בהדייהו דאינון קדישין עליונין, זכאין אינון דיכלי למיקם קמייהו, זכאין אינון דיכלי (ד״א ל״ג למאן דייכול) לאשתזבא מקמייהו, אשגחותא דקודשא בריך הוא עלייהו בכל יומא, היך אנן יכלין למיעל קמייהו, ועל דא כתיב (שם סה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך, וכתיב (שם פד ו) אשרי אדם עוז לו בך וגו׳ (עד כאן סתרי תורה):

דף צ עמוד ב

החוצה וגו׳, (א״ל קב״ה צא מאצטגנינות דילך, אברם אינו מוליד אברהם מוליד),א״ל קב״ה לא תסתכל בהאי, אלא ברזא דשמי יהא לך בר, הה״ד כה יהיה זרעך, רזא דשמא קדישא, דמתמן אתקשר ליה בדא (ברא), ולא מסטרא אחרא, כה דהוא תרעא לצלותא, בה ישכח ברכה, בה ישכח בר נש שאלתיה, כה ההוא סטרא דאתייא מסטרא דגבורה, דהא מסטרא דגבורה קא אתא יצחק, וההוא סטרא דגבורה כה אקרי, דמתמן אתיין איבין ופירי לעלמא, ולא מסטרא דלתתא דככביא ומזלי. כדין והאמין ביהו״ה, אתדבק לעילא ולא אתדבק לתתא, והאמין ביהו״ה ולא בככביא ומזלי, והאמין ביהו״ה דאבטח ליה דיסגי אגריה לעלמא דאתי, והאמין ביהו״ה בההוא דרגא דאתייהיב ליה, דמתמן ייתי ליה זרעא לאולדא בעלמא, ויחשבה לו צדקה ויחשבה לו, דאף על גב דאיהי דינא, כאילו היא רחמי האי כה, דבר אחר, ויחשבה לו צדקה, דקשיר קשרא עלאה בתתאה לחברא לון כחדא.

תא חזי הא אתערו, אברהם מוליד, אברם אינו מוליד, וכי תימא דהא אוליד ישמעאל בעוד דאיהו אברם, אלא ההוא ברא דאבטח ליה קב״ה לא אוליד בעוד דאיהו אברם, דהא בעוד דאיהו אברם אוליד לתתא, כיון דאתקרי אברהם ועאל בברית, כדין אוליד לעילא, ובגין כך אברם אינו מוליד בקשורא עלאה, אברהם מוליד כמה דאמרן, ואתקשר לעילא ביצחק:

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וגו׳ -- רבי אבא פתח, (ש״ב כב לב) כי מי אל מבלעדי יהו״ה ומי צור וגו׳, דוד מלכא אמר האי קרא, כי מי אל מבלעדי יהו״ה, מאן הוא שליטא או ממנא דיכיל למעבד מדי מבלעדי יהו״ה, אלא מה דאתפקד מעם קב״ה, בגין דכלהו לא ברשותייהו קיימי, ולא יכלי למעבד מדי, ומי צור, ומאן איהו תקיף דיכיל למעבד תוקפא וגבורה מגרמיה מבלעדי אלהינ״ו, אלא כלהו בידא דקב״ה, ולא יכיל למעבד מדי בר ברשותיה. דבר אחר, כי מי אל מבלעדי יהו״ה, דקב״ה כלא ברשותיה, ולא כמאן דאתחזי בחיזו דככביא ומזלי, דכלהו אחזיין מלה, וקב״ה אחלף ליה לגוונא אחרא. ומי צור זולתי אלהינ״ו, הא אוקמוה דלית צייר כמה דקב״ה דאיהו צייר שלים, עביד וצייר דיוקנא גו דיוקנא, ואשלים להההוא דיוקנא בכל תקוניה, ואעיל בה נפש עלאה, דדמי לתקונא עלאה, בגין כך לית צייר כקב״ה.

תא חזי מההוא זרעא דבר נש, כד אתער תיאובתיה לגבי נוקביה, ונוקביה אתערת לגביה, כדין מתחברן תרווייהו כחדא, ונפק מנייהו בר חד דכליל מתרין דיוקנין כחד, בגין דקב״ה צייר ליה בציורא דאתכליל מתרווייהו, ועל דא בעי בר נש לקדשא גרמיה בההוא זמנא, בגין דישתכח ההוא דיוקנא בציורא שלים כדקא חזי.

א״ר חייא, תא חזי כמה אינון רברבין עובדוי דקב״ה, דהא אומנותא וציורא דבר נש איהו כגוונא דעלמא, ובכל יומא ויומא קב״ה ברי עלמין ומזווג זווגין כל חד וחד כדקא חזי ליה, והוא צייר דיוקניהון עד לא ייתון לעלמא.

תא חזי דאמר רבי שמעון, כתיב (בראשית ה א) זה ספר תולדות אדם, וכי ספר הוה ליה, אלא אוקמוה דקב״ה אחמי ליה לאדם הראשון דור דור ודורשיו וכו׳, היאך אחמי ליה, אי תימא דחמא ברוח קודשא דאינון זמינין למיתי לעלמא, כמאן דחמא בחכמתא מה דייתי לעלמא, לאו הכי, אלא חמא בעינא כלהו, וההוא דיוקנא דזמינין למיקם ביה בעלמא, כלהו חמא בעינא, מאי טעמא, בגין דמיומא דאתברי עלמא, כלהו נפשאן דזמינין למיקם בבני נשא, כלהו קיימין קמי קב״ה, בההוא דיוקנא ממש דזמינין למיקם ביה בעלמא.

דף צא עמוד א

כגוונא דא, כל אינון צדיקייא בתר דנפקין מהאי עלמא, כלהו נפשאן סלקן, וקב״ה אזמין לון דיוקנא אחרא לאתלבשא בהו, כגוונא דהוו בהאי עלמא, בגין כך כלהו קיימין קמיה, וחמא לון אדם הראשון בעינא, ואי תימא בתר דחמא לון לא קיימי בקיומייהו, תא חזי, כל מלוי דקב״ה בקיומא אינון, וקיימו קמיה עד דנחתי לעלמא.

כגוונא דא כתיב, (דברים כט יד) כי את אשר ישנו פה וגו׳, הא אוקמוה, דכלהו בני נשא דזמינין למהוי בעלמא כלהו אשתכחו תמן, הכא אית לאסתכלא, דהא כתיב את אשר איננו פה וגו׳, ומשמע הנהו (כלהו) דיפקון מאינון דקיימו תמן, בגין דכתיב עמנו היום, ולא כתיב עמנו עומד היום, אלא ודאי (הכא) כלהו קיימו תמן, אלא דלא אתחזו לעינא, בגין כך כתיב עמנו היום, אף על גב דלא אתחזון, ואי תימא מאי טעמא לא אתחזון הכא, כמה דאתחזון לאדם הראשון דחמא לון עינא בעינא, והא הכא אתחזי יתיר, אלא הכא כד אתייהיבת אורייתא לישראל, חיזו אחרא ודרגין עלאין הוו חמאן ומסתכלאן עינא בעינא, והוו תאיבין לאסתכלא ולמחמי ביקרא דמריהון, ובגין כך חמו יקרא עלאה דקב״ה בלחודוי ולא מאחרא.

ועל דא כלהו בני נשא דזמינין לקיימא בעלמא, כלהו קיימי קמי קב״ה באינון דיוקנין ממש דזמינין לקיימא ביה, הה״ד (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך ועל ספרך וגו׳, גלמי ראו עיניך, מאי טעמא, בגין דדיוקנא אחרא עלאה הוי כהאי, ובגין כך כתיב (שם יח לב) ומי צור זולתי אלהינ״ו, מאן צייר טב דצייר (דכליל) כלא (דא בדא) כקב״ה. דבר אחר, כי מי אלו״ה דא רזא דמלה, דהא אל כללא הוא דאתכליל מכלהו דרגין, ואי תימא דהא אל איהו דרגא אחרא בגין דכתיב (שם ז יב) ואל זועם בכל יום, תא חזי דהא לית אל מבלעדי יהו״ה דלאו איהו בלחודוי, ולא אתפרש לעלמין, ועל דא כתיב (ש״ב כ״ב) כי מי אל מבלעדי יהו״ה וגו׳ ומי צור וגו׳, דהא צור לאו איהו בלחודוי, אלא כלא חד, כדכתיב (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהו״ה הוא האלהי״ם וגו׳.

תא חזי עד לא אתגזר אברהם הוה ממליל עמיה מגו מחזה בלחודוי כמה דאתמר, דכתיב היה דבר יהו״ה אל אברם במחזה וגו׳, במחזה, בההוא חיזו דרגא דכל דיוקנין אתחזיין ביה כמה דאתמר, והאי מחזה איהו רזא דברית, ואי תימא דבגין כך אקרי מחזה בגין דאיהו דרגא חיזו דכל דיוקנין אתחזיין ביה (וכדין אקרי מחזה), הא אמרת בקדמיתא, דעד לא אתגזר אברהם לא הוה ממליל עמיה בר האי דרגא דלא שראן עלוי דרגין אחרנין, והשתא אמרת במחזה חיזו דכל דרגין עלאין (איהו), והא עד לא אתגזר כתיב היה דבר יהו״ה אל אברם במחזה, אלא האי דרגא חיזו דכל דרגין עלאין איהו, ובחיזו דדרגין עלאין אתתקן, ואף על גב דבההוא זמנא אברהם לא הוה גזיר, האי דרגא בחיזו דדרגין עלאין איהו, ובכל אינון גוונין איהו קאים, וחיזו דאינון גוונין קיימי תחותיה, חד מימינא גוון חוור, וחד משמאלא גוון סומק, חד דכליל מכל גוונין, ואיהו חיזו דכל גוונין עלאין דקיימי עליה, ועל דא בהאי חיזו קאים עליה דאברהם ומליל עמיה, ואף על גב דלא אתגזר, כיון דאתגזר, מה כתיב וירא יהו״ה אל אברם.

תא חזי מחזה שדי (אמר) כתיב בבלעם, ובאברהם כתיב מחזה סתם, מה בין האי להאי, אלא מחזה שדי אלין דלתתא (דנפקו) מניה, ואינון חיזו דיליה מחזה סתם, מחזה דא הוא ה׳, (דכל חיזו) דכל דיוקנין עלאין אתחזיין ביה, ובגין כך כתיב באברהם מחזה סתם, ובבלעם מחזה שדי, ועל דא עד לא אתגזר אברהם, הוה ליה האי דרגא כדאמרן, כיון דאתגזר, מיד וירא אליו יהו״ה וגו׳, אתחזון כלהו (שאר)

דף צא עמוד ב

דרגין על האי דרגא, והאי דרגא מליל עמיה כדקא חזי בשלימו ואברהם אתקטר מדרגא לדרגא, ועאל בברית קיימא קדישא דקא חזי בשלימו.

תא חזי כיון דאתגזר אברהם נפק מערלה, ועאל בקיימא קדישא, ואתעטר בעטרא קדישא, ועאל בקיומא דעלמא קאים עליה, וכדין אתקיים עלמא בגיניה, בגין דכתיב (ירמיה לג כד) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, וכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בה״א בראם, באברה״ם, וכלא ברזא חדא קאים.

ובשעתא דקב״ה אחמי ליה לאדם כל אינון דרין דעלמא, וחמא לון כל חד וחד כל דרא ודרא כלהו קיימי בגנתא דעדן, בההוא דיוקנא דזמינין לקיימא בהאי עלמא, ותא חזי הא אתמר, כיון דחמא ליה לדוד דלאו ביה חיים כלל, תווה, ואיהו יהיב ליה מדיליה ע׳ שנין, בגין כך הוו ליה לאדם תשע מאות ותלתין שנין, ואינון שבעין אסתלקו ליה לדוד, ומלה דא רזא דחכמתא איהו, דדוד לית ליה (יומין) בר שבעין שנין מאדם קדמאה וכלא רזא דחכמתא איהו, וכל מה דלתתא כלא איהו ברזא דלעילא. ותא חזי, בכל אינון דיוקנין דנשמתין דעלמא, כלהו זווגין זווגין קמיה, לבתר כד אתיין להאי עלמא, קב״ה מזווג זווגין אמר רבי (יהודה) יצחק, קב״ה (מזווג זווגין ואמר) אמר בת פלוני לפלוני, א״ר יוסי מאי קא מיירי, והא כתיב (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש, אמר רבי יהודה, תחת השמש כתיב, שאני לעילא אמר רבי יוסי מאי כרוזא הכא, והא אמר רבי חזקיה אמר רבי חייא, בההיא שעתא ממש דנפיק בר נש לעלמא, בת זוגו אזדמנת לו.

אמר רבי אבא, זכאין אינון צדיקייא דנשמתהון מתעטרין קמי מלכא קדישא עד לא ייתון לעלמא, דהכי תנינן, בההיא שעתא דאפיק קב״ה נשמתין לעלמא, כל אינון רוחין ונשמתין כלהו כלילן דכר ונוקבא דמתחברן כחדא, ואתמסרן בידא דההוא ממנא שליחא דאתפקד על עדואיהון דבני נשא

ולילה שמיה, ובשעתא דנחתין ואתמסרן בידוי מתפרשין, ולזמנין דא אקדים מן דא, ואחית להו בבני נשא, וכד (מחא) מטא עידן דזווגא דלהון, קב״ה דידע אינון רוחין ונשמתין, מחבר לון כדבקדמיתא, ומכרזא עלייהו, וכד אתחברן אתעבידו חד גופא וחד נשמתא, ימינא ושמאלא כדקא חזי, ובגין כך אין כל חדש תחת השמש.

ואי תימא הא תנינן לית זווגא אלא לפום עובדוי וארחוי דבר נש, הכי הוא ודאי, דאי זכי ועובדוי אתכשרן, זכי להוא דיליה לאתחברא ביה כמה דנפיק, אמר רבי חייא, מאן דאתכשרן עובדוי באן אתר יתבע (ס״א יתבא) ההוא זווגא דיליה, א״ל הא תנינן לעולם ימכור אדם כו׳ וישא בת תלמיד חכם, (ד״א ל״ג ות״ח) דתלמיד חכם פקדונא דמאריה אתפקדן בידיה. תאנא ברזא דמתניתא, כל אינון דאתו בגלגולא דנשמתין, יכלין לאקדמא ברחמי זווגא דלהון, ועל האי אתערו חברייא, (אין נושאין נשים במועד אבל מקדשין) שמא יקדמנו אחר ברחמים, ושפיר קאמרו אחר דייקא, ועל כן קשין זווגין קמיה דקב״ה, ועל כלא (פנים) ודאי כי ישרים דרכי יהו״ה כתיב.

רבי יהודה שלח ליה לרבי אלעזר, אמר הא רזא דמלה ידענא, אינון דאתו בגלגולא דנשמתין מאן אתר להו זווגא? שלח ליה כתיב (שופטים כא טז) מה נעשה להם לנותרים לנשים וגו׳, וכתיב לכו וחטפתם לכם וגו׳, פרשתא דבני בנימין אוכח, ועל האי תנינן שמא יקדמנו אחר ברחמים, (כי אותו אחר אין לו בת זוגו, אבל תשכח דא כגון בר נש דנסיב בת זוגיה, ולא הוו ליה מנה בנין ומת, ייתי אחוהי וייבם אתתיה, ויתיליד ליה

דף צב עמוד א

מנה בר, האי בר הוא מיתא דאהדרת נשמתיה לעלמא דא, הוא אחר דאין לו בת זוג אלא אמיה, ודא הוא שמא יקדמנו אחר ברחמים, דיכיל לאקדמא אחרא למיסב אתתיה דדא ברחמי ובצלותא, ואף על גב דאמינא לך דיכיל לאקדמא ברחמי, לא יכיל אלא אם (הוא) בעלה חייבא איהו ואיהו זכאה),

אמר רבי יהודה, (השתא) האי הוא ודאי דקשין זווגין קמי קב״ה. זכאה חולקיהון דישראל, דאורייתא אוליף להו אורחוי דקב״ה, וכל טמירין וגנזייא דגניזין קמיה ודאי, כתיב (תהלים י״ט) תורת יהו״ה תמימה וגו׳, זכאה חולקיה מאן דישתדל באורייתא ולא יתפרש מינה, דכל מאן דיתפרש מאורייתא אפילו שעתא חדא, כמה דאתפרש מחיי דעלמא, דכתיב (דברים ל כ) כי הוא חייך ואורך ימיך, וכתיב (משלי ג ב) אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך:

ויהי אברם בן תשעים שנה וגו׳ -- רבי יוסי פתח (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו׳, זכאין אינון ישראל מכל שאר עמין, דקודשא בריך הוא קרא לון צדיקים, דתניא מאה ועשרין (ד״א ל״ג וחמש) ותמניא אלפי מארי דגדפין, דאזלין וטאסין כל עלמא, ושמעין קלא ואחדין ליה להוא קלא, כמה דתנינן לית לך מלה בעלמא דלית לה קלא, ואזלא וטאסא ברקיעא, ואחדין לה מארי דגדפין, וסלקין ההוא קלא (ד״א למאריהון דאמרין (נ״א דמדין), ודיינין לה הן לטב הן לביש, דכתיב (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול וגו׳.

אימתי דיינין להוא קלא? רבי חייא אמר בשעתא דבר נש שכיב ונאים ונשמתיה נפקת מניה, והיא אסהידת ביה בבר נש, וכדין דיינין להוא קלא, הה״ד (מיכה ז ה) משוכבת חיקך שמור פתחי פיך, מאי טעמא, משום דהיא אסהידת בבר נש, רבי יהודה אמר כל מה דבר נש עביד בכל יומא, נשמתיה אסהידת ביה בבר נש בליליא.

תאנא אמר רבי אלעזר, בתחלת שעתא קמייתא בליליא, כד נשף יממא ועאל שמשא, מארי דמפתחן דממנן על שמשא, עאל בתריסר תרעין דפתיחין ביממא, בתר דעאל בכלהו, כל אינון תרעין סתימין (נ״א פתחין), כרוזא קאים ושרי לאכרזא קאים מאן דקאים ואחיד לאינון מפתחן, בתר דסיים כרוזא, כל אינון נטורי עלמא מתכנשין וסלקין, ולית מאן דפתח (פומא) פטרא כלא משתככין, כדין דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאטין בעלמא, וסיהרא שארי לאנהרא, ומארי דיבבא תקעין ומיללין תקעין תניינות, כדין מתערי שירתא ומזמרין קמי מאריהון, כמה מארי תריסין קיימי בקיומייהו, ואתערון דינין בעלמא, כדין בני נשא ניימין, ונשמתא נפקת ואסהידת סהדותא, ואתחייבת בדינא, וקודשא בריך הוא עביד חסד בבר נש ונשמתא תבת לאתרה. בפלגות ליליא כד צפורין מתערין סטרא דצפון אתער ברוחא קם בקיומיה שרביטא דבסטר דרום ובטש בההוא רוחא ושכיך ואתבסם, כדין אתער קב״ה בנמוסוי לאשתעשע עם צדיקיא בגנתא דעדן, בההוא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דקאים לאשתעשעא באורייתא, דהא קב״ה וכל צדיקיא דבגנתא דעדן כלהו צייתין לקליה, הה״ד (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, ולא עוד אלא דקב״ה משיך עליה חד חוטא דחסד, למהוי (ד״א ל״ג תדיר) נטיר בעלמא, דהא עלאין ותתאין נטרין ליה, הדא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו״ה חסדו ובלילה שירה עמי.

א״ר חזקיה, כל מאן דאשתדל בהאי שעתא באורייתא, ודאי אית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי, אמר רבי יוסי מאי טעמא תדיר, א״ל הכי אוליפנא, דכל פלגות ליליא כד קב״ה אתער בגנתא דעדן, כל אינון נטיען דגנתא אשתקיין יתיר מההוא נחלא, דאקרי

דף צב עמוד ב

נחל קדומים נחל עדנים דלא פסקן מימוי לעלמין, כביכול ההוא דקאים ואשתדל באורייתא, כאילו ההוא נחלא אתרק על רישיה ואשקי ליה בגו אינון נטיען דבגנתא דעדן, (אמר רבי יוסי) ולא עוד אלא הואיל וכלהו צדיקייא דבגו גנתא דעדן צייתין ליה, חולקא שויין ליה בההוא שקיו דנחלא, אשתכח דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי.

רבי אבא הוה אתי מטבריה לבי טרוניא דחמוי, ורבי יעקב בריה הוה עמיה, אערעו בכפר טרשא, כד בעו למשכב, אמר רבי אבא למריה דביתא, אית הכא תרנגולא, א״ל מאריה דביתא אמאי, א״ל בגין דקאימנא בפלגות ליליא ממש, א״ל לא אצטריך, דהא סימנא לי בביתא, דהדין טקלא דקמי ערסאי, מלינא ליה מיא ונטיף טיף טיף, ובפלגות ליליא ממש אתרקו כלהו מיא, ואתגלגל האי קיטפא ונהים, ואשתמע קליה בכל ביתא, וכדין הוא פלגות ליליא ממש, וחד סבא הוה לי דהוה קם בכל פלגות ליליא ואשתדל באורייתא, ובגיני כך עבד האי, אמר רבי אבא בריך רחמנא דשדרני הכא, בפלגות ליליא נהים ההוא גלגלא דקיטפא, קמו רבי אבא ורבי יעקב.

שמעו להההוא גברא דהוה יתיב בשפולי ביתא ותרין בנוי עמיה, והוה אמר כתיב (תהלים קיט סב) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך, מאי קא חמא דוד דאיהו אמר חצות לילה, ולא בחצות לילה, אלא חצות לילה ודאי לקב״ה אמר הכי, וכי קב״ה הכי אקרי, אין, דהא חצות לילה ממש קב״ה אשתכח וסיעתא דיליה, וכדין היא שעתא דעייל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא, אמר רבי אבא לרבי יעקב, ודאי נשתתף בשכינתא ונתחבר כחדא, קריבו ויתיבו עמיה, אמרו ליה אימא מלה דפומך דשפיר קאמרת, מנא לך האי, אמר לון מלה דא אוליפנא מסבאי.

ותו הוה אמר, דתלת (נ״א דתחלת) שעתי קמייתא דליליא, כל דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאטין בעלמא, ובפלגות ליליא ממש קב״ה אתער בגנתא דעדן, ודינין דלתתא לא משתכחן, וכל נימוסין דלעילא בליליא לא אשתכחו אלא בפלגות ליליא ממש, מנלן מאברהם דכתיב ויחלק עליהם לילה, במצרים (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה, ובאתרין סגיאין באורייתא הכי אשתכח. ודוד הוה ידע, (ומה) ומנא הוה ידע, אלא הכי אמר סבא, דמלכותא דיליה בהאי (ליליא) תליא, ועל דא קאים בההיא שעתא ואמר שירתא, ולהכי קרייה לקב״ה חצות לילה ממש, אקום להודות לך וגו׳, דהא כל דינין תליין מהכא, ודינין דמלכותא מהכא משתכחין, וההיא שעתא אתקטיר בה דוד וקם ואמר שירתא, אתא רבי אבא ונשקיה, אמר ליה ודאי הכי הוא, בריך רחמנא דשדרני הכא. תא חזי לילה דינא בכל אתר והא אוקימנא מלי והכי הוא ודאי, והא אתער קמי דרבי שמעון.

אמר ההוא ינוקא בריה דההוא גברא, אי הכי אמאי כתיב חצות לילה, א״ל הא אתמר בפלגות ליליא מלכותא דשמיא אתערת, אמר אנא שמענא מלה, אמר ליה רבי אבא אימא ברי טב, דהא מלה דפומך קלא דבוצינא להוי, אמר אנא שמענא דהא לילה דינא דמלכותא איהו ובכל אתר דינא הוא, והאי דקאמר חצות, בגין דינקא בתרי גווני, (חצות) בדינא וחסד, וודאי פלגותא קדמיתא דינא הוא, דהא פלגותא אחרא נהירו אנפהא בסטרא דחסד, ועל דא חצות לילה כתיב ודאי.

קם רבי אבא ושוי ידוי ברישיה וברכיה, אמר ודאי חשיבנא דחכמתא לא אשתכח בר באינון זכאי דזכו בה, השתא חמינא דאפילו ינוקי בדרא דרבי שמעון זכו לחכמתא עלאה, זכאה אנת רבי שמעון, ווי לדרא דאנת תסתלק מניה, יתבו עד

דף צג עמוד א

צפרא ואשתדלו באורייתא.

פתח רבי אבא ואמר, (ישעיה ס כא) **ועמך כלם צדיקים וגו׳** -- מלה דא הא אוקמוה חברייא, מאי טעמא כתיב ועמך כלם צדיקים, וכי כלהו ישראל צדיקי נינהו, והא כמה חייבין אית בהו בישראל, כמה חטאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא, אלא הכי תנא ברזא דמתניתין, זכאין אינון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא לקב״ה, דמקריבין בנייהו לתמניא יומין לקרבנא, וכד אתגזרו עאלו בהאי חולקא טבא דקב״ה, דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם, וכיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרון צדיקים, ודאי כלם צדיקים, וע״כ לעולם יירשו ארץ, כדכתיב (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק אבא בם, וכתיב זה השער ליהו״ה צדיקים יבאו בו, אינון דאתגזרו ואקרון צדיקים.

נצר מטעי-- נצר מאינון נטיעין דנטע קב״ה בגנתא דעדן האי ארץ חד מנייהו, ועל כן אית להו לישראל חולקא טבא בעלמא דאתי, וכתיב (שם לז כט) צדיקים יירשו ארץ, (ישעיה ס כה) לעולם יירשו ארץ, מהו לעולם כמה דאוקימנא במתניתא דילן והא אתמר האי מלה בין חברייא.

(ותנא מאי קא חמא קרא דלא אקרי אברהם עד השתא), (נ״א תא חזי קב״ה לא קרא לאברהם אברהם עד השתא, מאי טעמא, אלא הכי אוקימנא, דעד השתא לא אתגזר, וכד אתגזר אתחבר ביה האי ה״א ושריא ביה), אלא הכי אוקימנא, דעד השתא לא אתגזר, וכד אתגזר אתחבר בהאי ה׳ ושכינתא שריא ביה, וכדין אקרי אברהם, והיינו דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ותנא בה׳ בראם, ותנא באברהם, מאי קאמרי, אלא דא חסד, ודא שכינתא, וכלא נחית כחדא ולא קשיא מלה, והאי והאי הוי.

א״ר יעקב לרבי אבא, האי ה׳ דהבראם זעירא וה׳ דהליהו״ה רברבא מה בין האי להאי, א״ל דא (שכינתא) שמיטה ודא יובלא, (ואית דמתני דכלא חד, דכד מנהרא מצדיק כדין קיימא באשלמותא, וה׳ רברבא דהא מתנהרא כדקא יאות, ולזמנין דלא קיימא באשלמותא וינקא מסטרא אחרא, כדין ה״א זעירא) ובגין כך זמנין דסיהרא קיימא באשלמותא וזמנין בפגימותא, ובאנפהא אשתכח ואשתמודע וכלא שפיר, והאי איהו ברירא דמלה.

אמר רבי אבא, זכאין אינון ישראל דקב״ה אתרעי בהון מכל שאר עמין, ויהיב לון את קיימא דא, דכל מאן דאית ביה האי את, לא נחית לגיהנם אי איהו נטיר ליה כדקא יאות, דלא עייל ליה ברשותא אחרא, ולא משקר בשמיה דמלכא, דכל מאן דמשקר בהאי כמאן דמשקר בשמיה דקב״ה, דכתיב (הושע ה ז) ביהו״ה בגדו כי בנים זרים ילדו.

תו אמר רבי אבא, בזמנא דבר נש אסיק בריה לאעליה להאי ברית, קרי קב״ה לפמליא דיליה ואמר, חמו מאי בריה עבדית בעלמא, ביה שעתא אזדמן (ליה) אליהו, וטאס עלמא בד׳ טאסין ואזדמן תמן, ועל דא תנינן דבעי בר נש לתקנא כרסייא אחרא ליקרא דיליה, ויימא דא כרסייא דאליהו, ואי לאו לא שרי תמן והוא סליק ואסהיד קמי קב״ה. תא חזי בקדמיתא כתיב, (מ״א יט ט) מה לך פה אליהו וגו׳, וכתיב קנא קנאתי ליהו״ה (אלה״י צבאות) כי עזבו בריתך בני ישראל וגו׳, א״ל חייך, בכל אתר דהאי רשימא קדישא ירשמון ליה בני בבשרהון, אנת תזדמן תמן, ופומא דאסהיד דישראל עזבו, הוא יסהיד דישראל מקיימין האי קיימא, והא תנינן על מה אתענש אליהו קמי קב״ה, על דאמר דלטורא על בנוי.

אדהכי הוה אתי נהורא דיומא והוו אמרי מלי דאורייתא, קמו למיזל, א״ל ההוא גברא במה דעסקיתו בהאי ליליא אשלימו, אמרי מאי הוא, א״ל דתחמון למחר אנפוי דמריה דקיימא, דהא דביתאי בעאת בעותא דא מנייכו, וגזר קיימא דברי דאתייליד לי, למחר ליהוי הלולא דיליה, א״ר אבא האי בעותא דמצוה איהו, ולמחמי אפי שכינתא נתיב, אוריכו כל ההוא יומא,

דף צג עמוד ב

בההוא ליליא כנש ההוא גברא כל אינון רחימוי, וכל ההוא ליליא אשתדלו באורייתא, ולא הוה מאן דניים, א״ל ההוא גברא במטו מנייכו כל חד וחד לימא מלה חדתא דאורייתא:

פתח חד (רבי אבא) ואמר (שופטים ה ב) **בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהו״ה** - מאי קא חמו דבורה וברק דפתחו בהאי קרא? אלא הכי תנינן לית עלמא מתקיימא אלא על האי ברית, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו׳, דהא שמיא וארעא על דא קיימין, בגין כך כל זמנא דישראל מקיימין האי ברית, נמוסי שמיא וארעא קיימין בקיומייהו, וכל זמנא דח״ו ישראל מבטלין האי ברית, שמיא וארעא לא מתקיימין, וברכאן לא משתכחין בעלמא.

תא חזי לא שליטו שאר עמין על ישראל, אלא כד בטילו מנייהו קיימא דא, ומה בטילו מנייהו, דלא אתפרען ולא אתגליין, ועל דא כתיב ויעזבו בני ישראל את יהו״ה וגו׳, וימכור אותם ביד סיסרא, ויעזבו את יהו״ה ממש עד דאתת דבורה ואתנדבת לכל ישראל במלה דא, כדין אתכנעו שנאיהון תחותייהו. והיינו דתנינן, דאמר קב״ה ליהושע, וכי ישראל אטימין אינון ולא אתפרעו ולא אתגליין ולא קיימין קיימא דילי, ואת בעי לאעלא להו לארעא ולאכנעא שנאיהון, (יהושע ה ב) שוב מול את בני ישראל שנית ועד דאתפרעו ואתגלייא האי ברית לא עאלו לארעא, ולא אתכנעו שנאיהון, אוף הכא כיון דאתנדבין ישראל בהאי את, אתכנעו שנאיהון תחותייהו, וברכאן אתחזרו לעלמא, הה״ד בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהו״ה:

קם אחרא ופתח ואמר, (שמות ד כד) **ויהי בדרך במלון ויפגשהו יהו״ה ויבקש המיתו** -- למאן? למשה. א״ל קב״ה וכי את אזיל לאפקא ית ישראל ממצרים, ולאכנעא מלכא רב ושליטא, ואת אנשיית מנך קיימא, דברך לא אתגזר, מיד ויבקש המיתו, תאנא נחת גבריאל בשלהובא דאשא לאוקדיה, ואתרמיז חד חיויא מתוקדא לשאפא ליה בגויה, אמאי חיויא, א״ל קב״ה את אזיל לקטלא חיויא רברבא ותקיפא, וברך לא אתגזר, מיד אתרמיז לחד

חיויא לקטלא ליה, עד דחמת צפורה וגזרת לברה ואשתזיב, ה״ד ותקח צפורה צור, מהו צור אלא אסוותא, ומאי אסוותא, דכתיב ותכרות את ערלת בנה, דנצנצא בה רוח קודשא:

קם אחרא ואמר, (בראשית מה ד) **ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר וגו׳** - וכי אמאי קרי להו והא קריבין הוו גביה, אלא בשעתא דאמר לון אני יוסף אחיכם תווהו, דחמו ליה במלכו עלאה, אמר יוסף מלכו דא בגין דא רווחנא ליה, גשו נא אלי ויגשו, דאחזי להו האי קיימא דמילה, אמר דא גרמת לי מלכו דא, בגין דנטרית לה, מכאן אוליפנא מאן דנטיר להאי את קיימא, מלכו אתנטרת ליה, מנלן מבעז, דכתיב (רות ג יג) חיי יהו״ה שכבי עד הבקר, דהוה מקטרג ליה יצריה, עד דאומי אומאה ונטיר להאי ברית, בגין כך זכה דנפקו מניה מלכין שליטין על כל שאר מלכין, ומלכא משיחא דאתקרי בשמא דקב״ה:

פתח אידך ואמר, כתיב (תהלים כז ג) **אם תחנה עלי מחנה וגו׳** -- הכי תאנא בזאת אני בוטח, מהו בזאת, דא את קיימא דזמינא תדיר גבי בר נש, ואתרמיזא לעילא, ובגיני כך אתמר בזאת, כמה דכתיב זאת אות הברית, זאת בריתי, וכלא בחד דרגא, ותאנא זה וזאת בחד דרגא אינון ולא מתפרשן, ואי תימא אי הכי הא שאר בני עלמא הכי, אמאי דוד בלחודוי ולא אחרא, אלא בגין דאחידא ביה ואתרמיזא ביה והיא כתרא דמלכותא.

תא חזי בגין דהאי זאת לא נטר ליה דוד מלכא כדקא חזי, מלכותא

דף צד עמוד א

אתעדי מניה כל ההוא זמנא, והכי אוליפנא, האי זאת אתרמיזא במלכותא דלעילא, ואתרמיזא בירושלם קרתא קדישא, בההוא שעתא דדוד עבר עליה, נפק קלא ואמר, דוד במה דאתקטרת תשתרי, לך טרדין מירושלם, ומלכותא אתעדי מינך, מנ״ל דכתיב (ש״ב י״ב) הנני מקים עליך רעה מביתך, מביתך דייקא, והכי הוה במה דעבר ביה אתענש, ומה דוד מלכא הכי, שאר בני עלמא עאכ״ו:

פתח אידך ואמר, (תהלים צד יז) **לולי יהו״ה עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי** -- תאנא במה זכאן ישראל דלא נחתי לגיהנם כשאר עמין עכו״ם, ולא אתמסרן בידוי דדומה, (אלא) בהאי את, דהכי תאנא, בשעתא דבר נש נפיק מעלמא, כמה חבילי (מלאכי חבלה) טהירין אתפקדן עליה, זקפין עינא וחמאן האי את דהוא קיימא דקודשא, אתפרשן מניה, ולא אתייהיב בידוי דדומה לנחתא לגיהנם, דכל מאן דאתמסר בידוי נחית לגיהנם ודאי, ומהאי את דחלין עלאין ותתאין, ודינין בישין לא שלטין ביה בבר נש, אי איהו זכי לנטורי ליה להאי את, בגין דהוא אתאחיד בשמא דקב״ה, כיון דדוד מלכא לא נטר את קיימא דא כדקא חזי, אתעדי מניה מלכותא ואתטריד מירושלם, מיד דחיל, דסבר דייחתון ליה מיד וימסרון ליה בידוי דדומה, וימות בההוא עלמא, עד דאתבשר ביה, דכתיב (ש״ב ב יב יג) גם יהו״ה העביר חטאתך לא תמות, ביה שעתא פתח ואמר, לולי יהו״ה עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי:

פתח אידך ואמר, מאי האי (דכתיב) (שם טו כה) דאמר דוד **והראני אותו ואת נוהו** (מאי והראני אותו ואח״כ ואת נוהו), מאן יכיל למחמי ליה לקב״ה, אלא הכי תנינן, בההיא שעתא דאתגזר עליה ההוא עונשא, ודוד ידע דעל דלא נטר האי את כדקא יאות אתענש בהאי, דכלא כחדא אחידא וכלא תרמיז בהאי את, ולא אקרי צדיק מאן דלא נטר ליה כדקא יאות, הוה בעי בעותיה ואמר, (שם ט״ו) והראני אותו ואת נוהו, מאי אותו (אות דיליה אות הברית, דהא אות דקב״ה אות דיליה), דא את קיימא (דיליה) קדישא, דהא דחילנא דאתאביד מנאי, מאי טעמא, בגין דתרין אלין מלכותא וירושלם בהאי אחידן, ובגין כך תלי בבעותיה אותו ואת נוהו דיתהדר מלכותא דהאי את לאתריה וכלא חד מלה:

פתח אידך ואמר, (איוב יט כו) **ומבשרי אחזה אלו״ה** - מאי ״ומבשרי״? ומעצמי מבעי ליה, אלא מבשרי ממש, ומאי הוא, דכתיב (ירמיה יא טו) ובשר קדש יעברו מעליך, וכתיב (בראשית יז יג) והיתה בריתי בבשרכם, דתניא בכל זמנא דאתרשים בר נש בהאי רשימא קדישא דהאי את, מניה חמי לקב״ה, מניה ממש, ונשמתא קדישא אתאחידת ביה, ואי לא זכי, דלא נטיר האי את, מה כתיב (איוב ד ט) מנשמת אלו״ה יאבדו, דהא רשימו דקב״ה לא אתנטיר. ואי זכי ונטיר ליה שכינתא לא אתפריש מניה, אימתי מתקיימא ביה כד אתנסיב, והאי את עייל באתריה, (מצורין, דתניא מאי טעמא וא״ו ה״א אזלין כחדא, אלא חד דכר וחד נוקבא, אשתתפו כחדא ואקרי חד שמא כדין חסד עלאה שרייא עלייהו, באן אתר שרייא בסטרא דדכורא, ומאן חס״ד חס״ד א״ל דאתי ונפק מחכמה עלאה, ואתעטר בדכורא, בגין כך אתבסמת נוקבא, (נ״א, דתנן רזא דוי״ו ה״א אזלין כחדא, כגוונא דדכר ונוקבא אשתתפו כחדא ואינון חד, כדין חסד עלאה שריא עלייהו, ואתעטר בדכורא, ואתבסמת נוקבא).

תו תנינן, אלו״ה הכי הוא, א״ל נהירו דחכמתא, ו׳ דכר ה׳ נוקבא, אשתתפו כחדא אלו״ה אקרי, ונשמתא קדישא מהאי אתר אתאחדת, וכלא תליא בהאי את, ועל דא כתיב ומבשרי אחזה אלו״ה, דא שלימותא דכלא, מבשרי ממש, מהאי את ממש, ועל דא זכאין אינון ישראל קדישין דאחידן ביה בקב״ה,

זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי, עלייהו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה וגו׳, בגין כך חיים כלכם היום.

א״ר אבא, ומה בכל כך אתון חכימין, ואתון יתבין הכא, אמרו ליה, אי צפוראה יתעקרו מאתרייהו

דף צד עמוד ב

לא ידעין לאן טאסן, הה״ד (משלי כז ח) כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו, ואתרא דא זכי לן לאורייתא, והאי אורחא דילן בכל ליליא פלגותא אנן ניימין, ופלגותא אנן עסקין באורייתא, וכד אנן קיימין בצפרא, ריחי חקלא ונהרי מיא נהרין לן אורייתא ואתיישבת בלבן, ואתר דא הא דיינוה לעילא זמנא חדא, וכמה סרכי תריסין אסתלקו בההוא דינא על עונשא דאורייתא, וכדין אשתדלותא דילן יממא וליליא באורייתא הוא, ואתרא דא קא מסייעא לן, ומאן דאתפרש מכאן כמאן דאתפרש מחיי עלמא, זקיף ידוי רבי אבא ובריך לון, יתבו עד דנהר יממא.

בתר דנהר יממא, אמרו לאינון דרדקי דקמייהו, פוקו וחמו אי נהר יממא, וכל חד לימא מלה חדתא דאורייתא להאי גברא רבא, נפקו וחמו דנהר יממא, אמר חד מנייהו זמין האי יומא אשא מלעילא, אמר אחרא ובהך ביתא, אמר אחרא חד סבא הכא דזמין האי יומא לאתוקדא בנורא דא, א״ר אבא רחמנא לישזבן, תווה ולא יכיל למללא, אמר קוטרא דהורמנא בארעא אתפסת, וכך הוה דההוא יומא חמו חברייא אפי שכינתא ואסתחרו באשא, ורבי אבא אתלהיטו אנפוי כנורא מחדוותא דאורייתא, תנא כל ההוא יומא לא נפקו כלהו מביתא, וביתא אתקטר בקיטרא, והוו חדתן מלי בגווייהו כאילו קבלו ההוא יומא אורייתא מטורא דסיני, בתר דאסתלקו, לא הוו ידעי אי הוה יממא ואי הוה ליליא, אמר רב אבא, בעוד דאנן קיימין לימא כל חד מינן מלה חדתא דחכמתא, לאקשרא טיבו למאריה דביתא, מריה דהלולא:

פתח חד ואמר (תהלים סה ה), **אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך וגו׳** -- בקדמיתא חצריך לבתר ביתך ולבתר היכלך דא פנימאה מן דא ודא לעילא (נ״א לגו) מן דא, ישכון חצריך בקדמיתא, כמה דאת אמר (ישעיה ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו, נשבעה בטוב ביתך לבתר, כמה דאת אמר (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית, החכמה יבנה בית לא כתיב, דאי כתיב הכי הוה משמע דחכמה בית אקרי, אלא כתיב בחכמה יבנה בית, היינו דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו׳, קדוש היכלך לבתר, דא הוא שלימו דכלא, דהכי תנינן מהו היכל, כלומר ה״י כ״ל האי והאי, וכלא אשתלים כחדא.

ריישא דקרא מה מוכח דכתיב אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך, האי מאן דאקריב בריה קרבנא קמי קב״ה, רעוא דקב״ה בההוא קרבנא, ואתרעי ביה וקריב ליה, ושוי מדוריה בתרין אדרין, ואחיד להאי ולהאי, דאינון תרין אתקשרו כחדא, דכתיב ישכון חצריך, חצריך ודאי תרי. בגיני כך חסידי קדמאי סבאן דהכא, כד מקריבין בנייהו לקרבנא דא, פתחי ואמרי אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך, אינון דקיימי עלייהו אמרי, נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך, לבתר מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, ואינון דקיימי עלייהו אמרי, כשם שהכנסתו לברית וכו׳, ותנינן בקדמיתא לבעי בר נש רחמין עליה, ולבתר על אחרא, דכתיב (ויקרא טז ו) וכפר בעדו בקדמיתא, ולבתר ובעד כל קהל ישראל, ואנן אורחא דא נקטינן והכי שפיר וחזי לקמן.

אמר רבי אבא ודאי כך הוא ויאות מלה, ומאן דלא אמר הכי, אפיק גרמיה מעשרה חופות דזמין קב״ה למעבד לצדיקיא בעלמא דאתי, וכלהו מתקשרן בהאי, ובגיני כך עשרה מלי דמהימנותא אית בהאי קרא, אשרי תבחר ותקרב וגו׳, וכל מלה ומלה חד חופה אתעביד מנה, זכאה חולקיכון בעלמא דין ובעלמא דאתי, דהא אורייתא מתקשרא בלבייכו כאילו קיימיתו

דף צה עמוד א

בגופייכו בטורא דסיני בשעתא דאתיהיבת אורייתא לישראל:

פתח אידך ואמר, (שמות כ כא) **מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו׳** -- תאנא כל מאן דקריב בריה לקרבנא דא, כאילו אקריב כל קרבנין דעלמא לקמיה דקב״ה, וכאילו בני מדבחא שלימתא קמיה, בגיני כך בעי לסדרא מדבחא במאנא חד מלייא ארעא, למגזר עליה האי קיימא קדישא, ואתחשיב קמי קב״ה כאילו אדבח עליה עלוון וקרבנין עאנא ותורי, וניחא ליה יתיר מכלהו, דכתיב וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו׳, בכל המקום אשר אזכיר את שמי, מהו אזכיר את שמי, (את) דא מילה, דכתיב בה (תהלים כה יד) סוד יהו״ה ליראיו ובריתו להודיעם. האי מזבח אדמה ודאי כמה דאמינא, בתריה מה כתיב, ואם מזבח אבנים תעשה לי, רמז לגיורא כד אתגייר, דאיהו מעם קשי קדל וקשי לבא, האי אקרי מזבח

אבנים, לא תבנה אתהן גזית, מה הוא, דבעי לאעלא ליה בפולחנא דקב״ה, (בגין) ולא יגזר יתיה עד דינשי פולחנא אחרא דעבד עד הכא, ויעדי מניה ההוא קשיו דלבא, ואי אתגזר ולא אעדי מניה ההוא קשיא דלבא, למיעל בפולחנא קדישא דקב״ה, הרי הוא כהאי פסילא דאבנא, דגזרי ליה מהאי גיסא ומהאי גיסא, ואשתאר אבנא כדבקדמיתא, בגין כך לא תבנה אתהן גזית, דאי אשתאר בקשיותיה, כי חרבך הנפת עליה ותחלליה, כלומר ההוא גזירו דאתגזר לא מהניא ליה, בגיני כך זכאה חולקיה דמאן דאקריב האי קרבנא בחדוותא ברעוא קמי קב״ה, ובעי למחדי בהאי חולקא כל (ד״א ל״ג ההוא) יומא, דכתיב (שם ה יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו, ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך:

פתח אידך ואמר, **ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יהו״ה וגו׳, אני אל שדי התהלך לפני וגו׳** -- האי קרא אית לעיינא ביה, וקשיא בכמה אורחין, וכי עד השתא לא אתגלי ליה קב״ה לאברהם, אלא (עד) האידנא כד מטא להני יומין וירא יהו״ה אל אברם ולא קודם, והכתיב ויאמר יהו״ה אל אברם, ויהו״ה אמר אל אברם, ויאמר לאברם ידוע תדע וגו׳, והאידנא מני חושבן יומין, וכד מני להו כתיב וירא יהו״ה אל אברם אשתמע דעד השתא לא אתגלי עלוי, ועוד דכתיב בן תשעים שנה ותשע שנים, בקדמיתא שנה ולבסוף שנים, אלא הכי תאנא, כל אינון יומין לא כתיב וירא, מאי טעמא, אלא כל כמה דהוה אטים וסתים קב״ה לא אתגלי עליה כדקחזי, והאידנא אתגלי עליה דכתיב וירא מאי טעמא, משום דבעא לגליא ביה האי את כתרא קדישא. ועוד דבעא קב״ה לאפקא מניה זרעא קדישא, וקדישא לא להוי בעוד דאיהו אטים בשרא, אלא אמר השתא דהוא בן תשעים שנה ותשע שנים, וזמן קריב הוא דינפוק מניה זרעא קדישא, להוי הוא קדישא בקדמיתא, ולבתר ינפוק מניה זרעא קדישא, בגין כך מני יומוי בהאי, ולא בכל הני זמני קדמיתא, תו תשעים שנה, דכל יומוי קדמאי לא הוו שנים אלא כחד שנה, דלא הוו יומוי יומין, השתא דמטא להאי שנים, שנים אינון ולא שנה:

ויאמר אליו אני אל שדי -- מאי משמע דעד השתא לא קאמר אני אל שדי, אלא הכי תאנא, עבד קב״ה כתרין תתאין דלא קדישין לתתא, וכל אינון דלא אתגזרו יסתאבון בהון ורשימין בהון, ומאי רישומא אית בהון, דאתחזי בהו שי״ן דל״ת ולא יתיר, ובגין כך אסתאבון בהו ואתדבקון בהו, בתר דאתגזרו נפקין מאלין ועאלין בגדפוי דשכינתא, ואתגליא בהו יו״ד רשימא קדישא את קיימא שלים

דף צה עמוד ב

ואתרשים בהו שד״י, ואשתלים בקיומא שלים, ועל דא כתיב בהאי אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים, שלים, דהשתא את חסר ברשימא דשי״ן ודל״ת, גזר גרמך והוי שלים ברשימא דיו״ד.

ומאן דאיהו ברשומא דא אתחזי לאתברכא בשמא דא, דכתיב (בראשית כח ג) ואל שדי יברך אותך, מהו אל שדי ההוא דברכאן נפקן מניה הוא דשליט על כל כתרין תתאין, וכלא מדחלתיה דחלין ומזדעזעין, בגין כך מאן דאתגזר כל אינון דלא קדישין אתרחקן מניה ולא שלטין ביה, ולא עוד אלא דלא נחית לגיהנם, דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים וגו׳, (כל אינון דאתגזרו אקרון צדיקים, ובגין כך לעולם יירשו ארץ, דלא ירית האי ארץ אלא ההוא דאקרי צדיק, אוף הכא ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו׳).

א״ר אבא, זכאין אתון בעלמא דין ובעלמא דאתי, זכאה חולקי דאתינא למשמע מלין אלין מפומיכון, כלכו קדישין כלכו בני אלהא קדישא, עלייכו כתיב (שם מד ה) זה יאמר ליהו״ה אני, וזה יקרא בשם יעקב, וזה יכתוב ידו ליהו״ה ובשם ישראל יכנה, כל חד מנכון אחיד ואתקשר במלכא קדישא עלאה, ואתון רברבין ממנן תריסין מההיא ארץ דאקרי ארץ החיים, דרברבנוי אכלין ממנא דטלא קדישא:

פתח אידך ואמר, (קהלת י יז) **אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו** וכתיב (שם טז) **אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו** -- הני קראי קשיין אהדדי, ולא קשיין, האי דכתיב אשריך ארץ דא ארץ דלעילא דשלטא על כל אינון חיין דלעילא ובגין כך אקרי ארץ החיים, ועלה כתיב (דברים יא יב) ארץ אשר יהו״ה אלהיך דורש אותה תמיד, וכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה, לא תחסר כל בה דייקא, וכל כך למה, משום דכתיב שמלכך בן חורין דא קב״ה, כמה דאת אמר (שמות ד׳) בני בכורי ישראל, בן חורין, מהו בן חורין, כמה דאת אמר (ויקרא כה יב) יובל היא קדש תהיה לכם, וכתיב וקראתם דרור בארץ, דהא כל חירו מיובלא קא אתי בגין כך בן חורין ואי תימא בן חורין ולא כתיב בן חירות, הכי הוא ודאי בן חירות מיבעי ליה, אלא במתניתא סתימאה דילן תנינא, כד מתחברן יו״ד בה׳, כדין כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ולא תימא כד מתחברן, אלא מתחברן ודאי, ובגין כך בן חורין כתיב, ועל דא אשריך ארץ שמלכך בן חורין, ושריך בעת יאכלו, בחדוותא בשלימו ברעוא. אי לך ארץ שמלכך נער, האי ארץ דלתתא, דתניא כל שאר ארעי דשאר עמין עכו״ם, אתיהיבו לרברבין תריסין דממנן עלייהו, ועילא מכלהו ההוא דכתיב ביה (תהלים לז כה) נער הייתי גם זקנתי, ותאנא האי קרא שרו של עולם אמרו, ועל דא כתיב אי לך ארץ שמלכך נער, ווי לעלמא דמסטרא דא ינקא, וכד ישראל בגלותא, ינקין כמאן דיניק מרשותא אחרא. ושריך בבקר יאכלו, ולא בכולי יומא, בבקר ולא בזמנא אחרא דיומא, דתניא בשעתא דחמה זורחת,

ואתיין וסגדין ליה לשמשא, רוגזא תלי בעלמא, בשעתא דמנחה רוגזא תלייא בעלמא, מאן גרים האי, משום דמלכך נער, ההוא דאקרי נער, ואתון זכאי קשוט קדישי עליונין בני מלכא קדישא, לא ינקין מהאי סטרא, אלא מההוא אתר קדישא דלעילא עלייכו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכם חיים כלכם היום:

פתח רבי אבא ואמר, (ישעיה ה א) **אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו וגו׳, ויעזקהו ויסקלהו וגו׳** -- הני קראי אית לאסתכלא בהו, אמאי כתיב שירה, תוכחה מבעי ליה, לידידי, לדודי מבעי ליה, כמה דכתיב שירת דודי, כרם היה לידידי בקרן בן שמן, אסתכלנא בכל אורייתא ולא אשכחנא אתרא דאקרי

דף צו עמוד א

קרן בן שמן, אלא הני קראי הא אוקמוה חברייא בכמה גוונין, וכלהו שפיר והכי הוא.

אבל אשירה נא לידידי, דא יצחק דהוה ידיד, ואקרי ידיד עד לא יפוק לעלמא, אמאי ידיד, דתנינן רחימו סגי הוה ליה לקב״ה ביה, דלא אתעביד עד דלא אתגזר אברהם אבוה ואקרי שלים, ואתוסף ליה ה״א לאשלמותא, וכן לשרה האי ה״א אתיהיבת לה.

הכא אית לאסתכלא, ה׳ לשרה שפיר, אבל לאברהם אמאי ה״א ולא יו״ד, י׳ מבעי ליה, דהא הוא דכר הוה, אלא רזא עלאה הוה (ד״א הוא) סתים בגוון, אברהם סליק לעילא, ונטיל רזא מה״א עלאה דאיהו עלמא דדכורא, ה״א עלאה וה״א תתאה, האי תליא בדכורא והאי בנוקבא ודאי, ובגין כך אברהם סליק בה״א דלעילא, ושרה נחתת בה״א דלתתא.

תו, דכתיב כה יהיה זרעך, ותנא זרעך זרעך ממש, דהוה שארי למיעל בהאי קיים ומאן דשארי למיעל בהאי קיים עאל, ובגיני כך גיורא דאתגזר גר צדק אקרי בגין דלא אתא מגזעא קדישא דאתגזרו, ועל דא מאן דעאל בהאי שמיה כהאי, אברהם בגין כך כתיב ביה כה יהיה זרעך, זרעך ממש, ואתמסר ליה ה״א. ואי לאו דאתמסר ה״א לשרה, הוה ליה לאברהם לאוליד לתתא, כמה דהאי כ״ה אולידת לתתא, בתר דאתמסרת ה״א לשרה, אתחברו תרין ההי״ן כחדא ואולידו לעילא, ומאי דנפק מנייהו הוא יו״ד, בגיני כך יו״ד את רישא דיצחק דכר, מכאן שארי דכורא לאתפשטא, ועל דא כתיב (בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ביצחק ולא בך. יצחק אוליד לעילא, דכתיב (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב, יעקב אשלים כלא.

ואי תימא וכי אברהם בהאי אתאחיד ולא יתיר, והא כתיב חסד לאברהם, אלא חולקא דיליה כך הוא, בגין דעביד חסד עם בני עלמא, אבל לאולדא הכא אחיד ומהכא שריא, ועל דא לא אתגזר אברהם אלא בן תשעים ותשע שנה ורזא דמלה הא אתיידע ואוקימנא במתניתא דילן, ובגין כך יצחק דינא קשיא נפק לאחדא לחולקיה, ולאולדא חסד אקרי, ועל דא יעקב אשלים כלא מהאי סטרא ומהאי סטרא, מסטרא דאחידו אברהם ויצחק לחולקיהון לעילא הוא שלימותא, מסטרא דאתיהיב להו לאולדא מתתא לעילא הוא שלימותא, ועל דא כתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר, ביה אתאחידו גוונין מעילא ומתתא.

ועל דא כתיב הכא שירה, דכתיב (שם ה א) אשירה נא לידידי, שירה ודאי, דהא אקרי לאולדא דכר, דהא אקרי ידיד עד לא יפוק לעלמא, ואית דאמרי (דא) אשירה נא לידידי דא אברהם, כמה דאת אמר (ירמיה יא טו) מה לידידי בביתי, ואברהם ירית ירותא דאחסנת חולקא דא אבל (על) מה דאמינא דדא יצחק הכי הוא.

שירת דודי לכרמו-- דא קב״ה דאקרי דודי, דכתיב (שיר ה י) דודי צח ואדום, ידידי אחיד בדודי דכר, ומניה אתנטע כרם, דכתיב כרם היה לידידי. **בקרן בן שמן**-- מאי בקרן בן שמן, אלא במה נפיק האי כרם ובמה אתנטע, חזר ואמר בקרן, מאי קרן, דכתיב (יהושע ו ה) בקרן היובל, בקרן היובל שארי, והאי קרן אתאחיד בההוא דכר דאקרי בן שמן, מהו בן שמן, כמה דאת אמר בן חורין, ותרווייהו חד מלה, שמן דמתמן נגיד משחא ורבו לאדלקא בוצינין, ובגין כך בן שמן ודא שמן ורבו נגיד ונפיק ואדליק בוצינין, עד דנטיל ליה וכניש ליה האי קרן, ודא אקרי קרן היובל, בגיני כך לית משיחותא דמלכותא אלא בקרן, ועל דא אתמשך מלכותא דדוד, דאתמשח בקרן ואתאחיד ביה. **ויעזקהו**-- (ויסקלהו) כהאי עזקא דאסתחר לכל סטרין,

דף צו עמוד ב

ויסקלהו, דאעדי מניה ומחולקיה כל אינון רברבין כל אינון תריסין כל אינון כתרין תתאין, והוא נסיב ליה להאי (קרן) כרם לחולקיה, דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו״ה עמו יעקב חבל נחלתו, **ויטעהו שורק**-- כמה דאת אמר (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת, כל״ה כתיב בה״א, מכאן שארי אברהם לאולדא לעילא, ומהאי נפק זרע אמת, כלה זרע אמת ודאי, היינו דכתיב כה יהיה זרעך, וכלא חד מלה, זכאה חולקהון דישראל דירתו

ירותא קדישא דא סופיה דקרא, (ישעיה ה ב) ויבן מגדל בתוכו, מהו מגדל, כמה דאת אמר (משלי יח י) מגדל עז שם יהו״ה בו ירוץ צדיק ונשגב, בו ירוץ צדיק ודאי, וגם יקב חצב בו, דא תרעא דצדק, כמה דאת אמר (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק, מאי משמע, דכל בר ישראל דאתגזר עייל בתרווייהו, וזכי לתרווייהו, ומאן דקריב בריה לקרבנא דא, עייל ליה בשמא קדישא, ועל את דא מתקיימין שמיא וארעא, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי.

והאי מאריה דהלולא דא זכה לכלא, למחזי קב״ה אנפין באנפין בהאי יומא, זכאה חולקנא דזכינא להאי יומא, וזכאה חולקך עמנא, והאי ברא דאתייליד לך, קרינא עליה (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי וגו׳ יצרתיו אף עשיתיו, וכתיב (שם נד יג) וכל בניך למודי יהו״ה וגו׳, אוזפוהו לרבי אבא תלת מילין.

אמרו ליה, האי מריה דהלולא אושפיזך זכה לכולי האי, בגין דקיים קיומא דמצוה, אמר מאי היא, אמר ההוא גברא, דביתאי אתת אחי הוות, ומית בלא בנין, ונסיבנא לה, ודא הוא ברא קדמאה דהוה לי מנה, וקרינא ליה בשמא דאחי דאתפטר, א״ל מכאן ולהלאה קרי ליה אידי, והיינו אידי בר יעקב, בריך לון רבי אבא ואזיל לארחיה.

כד אתא סדר מלין קמיה דרבי אלעזר, ודחיל למימר לרבי שמעון, יומא חד הוה קמיה דרבי שמעון, וא״ר שמעון, מאי דכתיב ויפול אברם על פניו וידבר אתו אלהי״ם לאמר אני הנה בריתי אתך, משמע דעד דלא אתגזר הוה נפיל על אנפוי ומליל עמיה, ובתר דאתגזר קאים בקיומיה ולא דחיל, אני הנה בריתי אתך, דאשכח גרמיה גזיר. אמר ליה רבי אבא, אי ניחא קמיה דמר דלימא קמיה מאינון מלי מעלייתא דשמענא בהאי, אמר ליה אימא, אמר ליה דחילנא דלא יתענשו על ידאי, אמר ליה ח״ו (תהלים קיב ז) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח ביהו״ה, סח ליה עובדא וסדר קמיה כל אינון מלין. אמר ליה, וכי כל הני מלי מעלייתא הוו טמירין גבך ולא אמרת להו, גוזרנא עלך דכל תלתין יומין אלין תלעי ותנשי, ולא כתיב (משלי ג כז) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות, וכך הוה, אמר גוזרנא דבאורייתא דא יגלון לבבל, (ויגלון בבבל) ביני חברייא, חלש דעתיה דרבי אבא, יומא חד חמא ליה רבי שמעון, אמר ליה טופסרא דלבך באנפך שכיח, אמר ליה לא על דידי הוא, אלא על דידהו, אמר ליה ח״ו דאתענשו, אלא בגין דמלין אתגליין בינייהו כל כך, יגלון ביני חברייא, וילפון אינון ארחין (ואתבסמן) ואתכסיין מלין בגווייהו, דהא מלין לא אתגליין אלא ביננא, דהא קב״ה אסתכים עמנא, ועל ידנא אתגליין מלין.

אמר רבי יוסי, כתיב (ישעיה נח ח) אז יבקע כשחר אורך וגו׳, זמין קב״ה לאכרזא על בנוי ויימא, אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח, והלך לפניך צדקך כבוד יהו״ה יאספך: